

PODOBIENSTWO (797) *sb n*

-eń- (791), -eń- (6).

Wszystkie o oraz e jasne.

sg *N* podobieństwo (197). ◇ *G* podobieństwa (103). ◇ *D* podobieństwu (15). ◇ *A* podobieństwo (242). ◇ *I* podobieństw(e)m (76). ◇ *L* podobieństwie (18). ◇ *pl N* podobieństwa (28). ◇ *G* podobieństw (19). ◇ *D* podobieństwám (1), podobieństw(o)m (1) *RejPos* (1:1). ◇ *A* podobieństwa (61). ◇ *I* podobieństw(y) (29). ◇ *L* podobieństwach (5) *BibRadz* (3), *RejAp*, *CzechRozm*, podobieństwi(e)ch (2) *RejPs*, *LubPs*; -ach (3), -ách (2); -ach *CzechRozm*; -ách *RejAp*; -ach : -ách *BibRadz* (2:1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XIX w.*

Rzeczownik od „podobny” (797) :

I. Od znaczn. ‘taki sam lub prawie taki sam’; analogia; similitudo *Mymer*¹, *BartBydg*, *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Calep*, *Cn* (727) : Similitudo. Gleychnus. Podobieⁿstwo *Mymer*¹ 34; *BartBydg* 143b; *Calep* 981a.

1. To, że ktoś, coś jest podobne(-y) do kogoś, czegoś; zgodność, wspólność, jednakowość wszystkich lub tylko pewnych cech w dwu lub więcej osobach, przedmiotach itp. stwierdzona po dokonaniu porównania; analogia, proportio *Calep*, *Cn*; homoeosis *Mącz*; convenientia, proprietas *Calep*; geminitudo, similitas, unitas *Cn* (180) : nie mniemay być tho ku poftáwie/ Miał podobnyen być człowiek [Bogu]/ ták iedno ku fpráwie. Acz nie w tákiey możności/ iedno w podobyeńftwie/ Aby go nálládował w fwoim człowieczeńftwie. *RejWiz* 111v; *Mącz* 157c, 393d; *RejPos* 112; *CzechRozm* 197; Nie vczyńił różnice przypodobánia między fobą á Chriftofem/ ále tylko przyczynę podobieńftwá wprowadził. *CzechEp* 244, 194; *WisznTr* 14; *PowodPr* 37 marg.

podobieństwo kogo, czego, czyje (126): *BibRadz* I 1d marg; Iż pátrząc ná onę niewinność iego [Adama]/ á ná ono podobieńftwo w nim fwiętych kftáctow fwoich/ áby iedno był fobie w nim rofkofzował/ á miał fobie w nim kochánie fwoie. *RejPos* 100v, 101, 171, 337 [2 r.]; A iż niemálz żadney rzeczy Bogu podobney/ zá ktorey podobieńftwem ku dofkonálemu iego poznánium moglibyfmy przyftápic *KuczKat* 100; *WujJud* 52; w Chriftofie záś/ ielt podobieńftwo Oycá bácznego *CzechRozm* 237v; Na koniec fpániałość mu [człowiekowi] fwego podobieńftwá dał/ áby był iáko Bog ziemlki fwiátem y to co ná nim ielt/ w wodzie y ná powietrzu y nád zwierzęty y nád tym co żyie/ włádny. *SkarŻyw* 259, A3 [2 r.], 259 marg; *PowodPr* 68; PRzydźie nam teraz mowić o Náturze Liśiey [...]. Pod Liśim podobieńftwem ci fię zámykáią/ Ktorzy fię trochę niżej porząd dotykáią. *KlonWor* 46. Cf *podobieństwo kogo, czego do kogo, do czego; czego czemu; czego z czym; »podobieństwem«*, *Zwroty*, *Wyrażenia*, *Wyrażenia przyimkowe*.

podobieństwo czego, czyje (pl) [o wzajemnym podobieństwie] (3): tákże teź chuc máiąc ku oltáwieniu dźiedzicá/ ná bogáctwo/ vrodę/ domu zacność/ y obyczáiw podobieńftwo pátrzáli *KuczKat* 255; *ModrzBaz* 115v. Cf »podobieństwo miedzy sobą«.

podobieństwo kogo, czego do kogo, do czego (1): Iakie podobieńftwo pieca do ftogu? álbo mytniká do iáwnogrzelznika? *BudNT przedm* c3.

podobieństwo czego czemu (1): Podobieńftwo vft kłamlivyh [!] grobowi. *LubPs* D2 marg.

podobienstwo czego, czyje z kim, z czym (4): Podobieńftwo Boże s człowiekiem. *RejWiz* 111 marg, Dd; *CzechRozm* 46v; ábowiem nie iefth żadne podobieńftwo Wárcabow s ciály ludzkimi. *Phil* L3.

podobienstwo między kim (pl) [o wzajemnym podobieńftwie] (1): bo yednák wzrok á rozum oboye przypadek yefth/ ácz rozny yeden od drugyego/ wślákże yefth myędzy nimi nyeyákýe podobyeńftwo *KromRozm II* r2.

podobienstwo między kim a kim (1): Aby nie rzekli/ że tylko dla wielkiego podobieńftwá między Oycem á Synem powiedziák; Kto mnie widzi/ ten y Oycá widzi. *WujNT* 365.

I sg w funkcji okolicznika przyczyny: »podobienstwem [czego]« (2): Ten żywot wieczny zowie Ráiem Kryftus/ álbo wefelim s ftrony ímętkow wielkich y boleści/ ktore łotr ćirpiák: A tho podobieńftwem onego roskolźnego ogrodá Eden. *GrzegŚm* 41; *WujNT* 439.

W połączeniach z określeniem intensywności [w tym: *niejakie* (8), *jakie* (4), *wiele* (4), *jakieś* (2), *które 'jakieś'* (2), *namniejsze* (2), *wielkie* (2), *nieco, żadne*] (26): *BierEz* Gv; *KromRozm II* r2; *LubPs* Nv; *SarnUzn* B6; *GórnDworz* Gg4v, Mm; iż widziák w onym niewinnym człowieku nieco podobieńftwá Páńfkiego/ y w fтворzeniu/ y w obyczáioch iego *RejPos* 101; Pátrzayże thu iuz pilno/ iż y ten rozum/ y to podobieńftwo ták wielkie iemu nádáne/ nicby mu było nie pomogło *RejPos* 337v, 191, 321, 337; *KuczbKat* 250; *RejPosRozpr* c2v; *BudNT przedm* c3; tedy fie oto záltáwiác niechcę żeby niemogło być nieiákíe podobieńftwo oney rzeczy z tą *CzechRozm* 46v, 137; *ModrzBaz* 56; *CzechEp* 383; *Phil* L3; Y zda mi fye że rzeczpośpolita ma nieiákíe podobieńftwo w téy mierze z ciályem człowieczym *KochWr* 29; *WujNT* 365. Cf »być jakim podobieńftwem wyobrażon«, »jakim podobieńftwem porównać«, »podobien podobieńftwem«.

W przeciwstawieniu: »rownóść ... podobieńftwo« (1): Bo to nie iefth przykład równóści/ ále podobieńftwá. *WujNT* 375.

Fraza: »[ku komu, ku czemu] ściągá się podobieńftwo« = *jest podobny* (1): á teraz go [*Chrystusa*] widzi ták znędzonego/ ták zekrwáwionego/ iż nie tylko ku krolowi niebá y zyemie/ ále więcey ku iákíemu źwirzęciu zábitemu á márníe ná drzewie záwiefzonemu ściągáło fie podobieńftwo. *RejPos* [105]v.

Zwroty: »być jakim podobieńftwem wyobrażon [do kogo]« = *być podobnym* (1): Ítárayże fie wždy przedfię iednák pilno kędy możefz/ ábyś wždy był iákim podobieńftwem wyobrażon do niego: á iáko możefz ábyś fie wždy przypodobnił kniemu. *RejPos* 171.

»dawać znać podobieńftwo [o kim]« = *być podobnym do kogoś* (1): Dzień ieden dawa znać podobieńftwo o drugim á noc takież iedná czyni nam íprawę o drugiey *RejPs* 27.

»mieć podobieńftwo (swe a. w sobie, a. na sobie)« [w tym: *kogo, czego* (7), *z kim, z czym* (4), *k(u) czemu* (3), *jako i co* (1)] = *być podobnym do kogoś a. czegoś; habere similitudinem* *HistAl*, *Modrz* [szyk zmienny] (15): *BierEz* Gv; Ierufalem quae edificatur vt ciuitas: Cuius participatio in idipfum. Ierufalem ktore buduią iako miafło/ ktore ma podobieńftwo z domem bożym. *WróbŻółt* 121/3; niektora niewiáftá porodziłá fyná bárzo dziwnego/ ktori od głowy áż do pępká był ípořobu ludzkiego/ ále záfie od pępká áż do nog miał podobieńftwo rozmaitych beřtyi *HistAl* M8, M8; Wiele podobyeńftwá ma ten Pśalm w fobye iáko y XXXVII. *LubPs* Nv; *Mącz* 501d; á obraz ma záwždy nieiákíe podobieńftwo ku themu czyy iefth *SarnUzn* B6; S tych tedy wilkości/ koźda ma

podobieństwo łwe ku Czwierćm Roczny *[tj. porom roku]*. *SienLek* 41; gdyż częstokroć występki nieiákie vcźciwości podobieństwo máią *KuczKat* 250; *RejPosRozpr* c2v; *CzechRozm* 137; *ModrzBaz* 56; *KochWr* 29; TO morze/ piałki y łkály łtráfzliwe/ Z mymi kłopoty podobieństwo máią *GrabowSet* M4; A iákoż ia obraz y podobieństwo Troyce ś. ná łobie mam? *SkarKaz* 278a.

»nosić (na sobie *a.* w sobie) podobieństwo [czego, czyje]« = *być podobnym* [szyk zmienny] (6): *RejPs* 22v; Abowiem oni/ ácz nošili ná łobie podobieństwo łwięte twoie/ ále [...] *RejPos* 252v; gdyż nošifz napis iego y podobieństwo iego [...] ná tym nędznym człowieczeństwie łwoim. *RejPos* 253v; *KuczKat* 240; ázałz obraz choćia martwy/ podobieństwa rzeczy żywey ná łobie nie noši? *WujJud* 48; A ták oná widoma pozwirchnia ołobá chlebá/ iestći Sákrámentem álbo znákiem dwu rzeczy/ ábowiem znáczy y noši ná łobie podobieństwo/ ták prawdziwego Ciála Kriřtułowego/ iáko y duchownego *WujJud* 257v.

»[w kim] okazać podobieństwo swe« = *uczynić podobnym do siebie* (1): Abowiem [*Bóg*] wiele w nim [w *Janie Chrzcielu*] okazać raczył łpraw y podobieństwa łwego łwiętego. *RejPos* 321.

»połóżyć (*a.* włóżyć) [*na kogo, w kim*] podobieństwo [czego, czyje]« = *uczynić podobnym do kogoś* (2): *RejPs* 146v; iż wiele w nim połóżył podobieństwa łwego/ ták iż go od Anyoła bárzo máło vniżyć raczył. *RejPos* 191v.

»jakiem (*a.* ktorym) podobieństwem porównać (*a.* przyrównać się) [*k komu, z kim*]« = *pod jakimś względem być podobnym do kogoś* [szyk zmienny] (2): ábowiem y miedzy ángioły y názacnieyłłemi łwiętami nikt łie tákí nieobierze ktoby łie miał przyrównać iákiem podobieństwem ktobie. *RejPs* 131v, 168.

»podobieństwem się przypodobni(a)ć [*ku komu, ku czemu*]« = *stać się podobnym* (2): Abyś dawał/ iáko on też hoynie káždemu dawać raczy: y inemi podobieństwa cnotliwemi á poboźnemi ábyś łie przypodobniał kędybyś mogł ku łwiętym łprawom iego. *RejPos* 171, 171v.

»(w sobie) podobieństwo ukaz(ow)ać (*a.* okazować, *a.* pokazować) [w tym: kogo, czyje (3), do czego (1)] = *być podobnym* [szyk zmienny] (4): Máłpá zálye iáko łye przypodoba łprawom ludzkim/ y podobieństwo człowieká łprawami łwymi okázuię/ á człowiekiem nie iest *GroicPorz* 113; A ták iáko ná niebie łłońce/ miefiąc/ y ine gwiazdy pokázuią łwiátu iáko w źwierciedle iákieś podobieństwo/ á wyobrażenie Boże/ ták tu ná ziemi dobrze podobnieyłzy contrafet iest wšzechmogącego Bogá owi cnotliwi Kłiążętá/ ábo Krolowie *GórDworz* Gg4v; A ták tu łie możefz pilnie rozmyłłić nędzny káždy człowiecze/ co to iest vkázác w łobie podobieństwo Pána łwe^o/ á łwięte wyobrażenie iego *RejPos* 171v; Zaden niewieđział táiemnic Troyce ś. okrom tych ktorym w ołobliwości P. Bog y w łtárym zakonie obiáwiał. Nikt łię tego z rozumu y z Philozophiey łwieckiey náuczyc y dopytác z przyrodzonych náuk nie mogł. y łtworzenie żadne podobieństwa do tego nie vkázowáło. *SkarKaz* 486b.

»wziąć na się podobieństwo [czego]« = *stać się podobnym* (1): Záprawdě áni połpolitego człowieká/ áni przednieyłzych w źiemi ołob pánowanie/ niemoże się ná vrzędzie łwym przyłtoynie záchowác/ iefliby pirwey niewięzłó ná się podobieństwa pánowania iedney ołoby [*nisi quasi imaginem monarchiae primum induat*] *ModrzBaz* 25.

Wyrażenia: »podobieństwo jednego ku drugiemu« (1): iż przy thákowey twarzy będą vcźciwe obyczáie/ flácheckie poſthępki/ y iákies podobieńſthwo iednego ku drugiemu przyrodzenia *Górndworz Mm.*

»podobieństwo jedno, jednakie« (1:1): A na weyzreniu onych czterech [kól] bylo podobieńſtwo iednákie/ ták iákoby miało być koło w poſrzod kołá. *BibRadz Ez 10/10; BudBib Ez 10/10.*

»podobien [jakim] podobieństwem« (2): Ieſliżeſ thy kiedy podobien/ zá ſproſnoſcią ſpraw ſwoich/ namnieyſzym podobieńſtwem k niemu [ſw. Janowi] á ku ſtanowi iego. *RejPos 13, 309v.*

»podobieństwo prawdy, ku prawdzie« = *prawdopodobieństwo lub pozór prawdy; similitudo veri Mącz; probabilitas Calep [szyk 2:1] (2:1):* Similitudine veri capi, Podobieńſtwem prawdy być włowión/ oſzukan. *Mącz 393d, 501d; Calep [850]b.*

»podobieństwo [czyje] między sobą« (1): Z ciełefney właſnoſci y podobieńſtwá Boſkich oſob między ſobą złączenie poymuiem *SkarJedn 281.*

»podobieństwo wyobrażenia« (2): SNaďz iuſz mily panie ſprawiedliwie ſie knam prziznawac maſz wlozywſy nanas znak a podobieńſtwo wyobrażenia ſwiętego oblicza twego *RejPs 146. Cf* »na podobieństwo wyobrażenia«.

Szeregi: »figura i podobieństwo« (1): że ſłudzy Koſcielni ſtárác ſie máia/ áby we wſzyſtkich rzeczách náſzego Pána Chriſtuſá figurę y podobieńſtwo noſili. *KuczKat 240.*

»ks(z)tałt a (i) podobieństwo« [szyk 7:2] (9): Habet quadam veritatis umbras, Ma nieyáki xtałt á podobieńſtwo prawdy/ zda ſie być prawdá. *Mącz 501d. Cf* »na ks(z)tałt i podobieństwo«.

»podobieństwo, (i) przyrownanie« [szyk 1:1] (2): A tuć ieſt przyrownanie y podobieńſtwo wtem/ iż iáko był Moizeſz poſlan áby vczył y ſprawował lud Boży/ tákże teź miał być ten Prorok o którym tu powieda. *BibRadz I 111b marg; Calep 67a.*

»i twarz i podobieństwo« (1): ſłowá ony z Pſalmu: Niebá wypowiaďáia chwałę BOżá/ [...] daleko ſie lepiej rozumieia/ o tym niebie ſwiętych ſług Bożych y rozumnych niebios ná ktorych ieſt y twarz y podobieńſtwo ſtworzyćielá náſzego. *SkarŻyw A3.*

»wyobrażenie (a. obraz) i (a) podobieństwo« [szyk 26:6] (32): *BibRadz I 1d marg; Górndworz Gg4v; RejPos 171v; Máia [...]* Chrzeſćiąnie onego Krzyża Pańkiego chwálebná pámiątkę/ ktore dla obrázu y podobieńſtwá Krzyża Pańkiego/ Krzyżem zowá *WujJud 52; ále ná rozumnem człowieku/ ieſt obraz y podobieńſtwo Boſkie SkarŻyw A3; PowodPr 68; SkarKaz 278a. Cf* »na wyobrażenie i wedle podobieńſtwa«, »na wyobrażenie i podobieństwo«.

Wyrażenia przyimkowe: »według (a. wedle) podobieńſtwa [czego, czyjego]« = *na wzór* (2): á niech mi poſtáwia dom ſwięty/ ábych w poſrzodku ich mieſzkał/ według podobieńſtwá namiotow álbo przybytkow *BielKron 33.*

~ *Szereg:* »na wyobrażenie i wedle podobieńſtwa« (1): Vczyńmy człowieká ná náſze wyobrażenie y wedle náſze⁸⁰ podobieńſtwá [ad imaginem noſtram, ſecundum ſimilitudinem noſtram] *BibRadz Gen 1/26. ~*

»ku podobieńſtwu« [w tym: czyjemu (3), komu (1)] = *na wzór* (4): vczyńmy mu towarzyszá iemu ku podobieńſtwu. *BielKron 1v, 1v; á każeć y vpomina cie s tego/ ábyſ go ná wſzem náſládował/ [...]*

gdyżes obraz iego/ á stworzyć cie raczył/ ták iáko to íam raczy powiedác/ ku podobieńftwu íwemu. *RejPos* 211; *RejZwierc* 69.

»na podobieństwo« [*w tym: kogo, czego, czyje (89), do kogo (1)*] = *podobny, podobnie; ad similitudinem Vulg, Modrz; in a. secundum similitudinem, pro similitudine, quasi in modum Vulg; ad a. secundum imaginem PolAnt (92): BierRaj* 18v; *OpecŻyw* 1, 1v; *PatKaz II* 32v, 54v; Zieloney barwy vrina: troiako bywa/ to íeít zielona w pirwżym ítopniu/ á tę zową Kijanos/ napodobieńftwo czárnego wina/ w wtorym y w trzecim ítopniu: á ta íeít prawie zielona: na wzrzaít kapufty *FalZioł V* 6, I 35b, 37d, 59b, 77d, 86d (17); ábowiem on bog w ófobie ímokowey do ciebie przyydzie á potym przyymie ófobę ludzką/ á ná moje podobieńftwo íie vkaże [*mea similitudine apparebit*]. *HistAl A4*; Tákżec czárt pirwííe rodzíce zwyodł/ obyecuyác im ná podobyenftwo Boíkye vmyeyętnóć dobrego y złego *KromRozm I* E3; Pyes cí pfem záváždy yeít/ ále człowyek człowyekyem/ ktorego ná podobyenftwo íwe pan á ítworzycyel náíz wyobráził. *GliczKsiqż* N6v; *Leop Ex* 25/33, *Iac* 3/9; *BibRadz Gen* 5/1; *BielKron A5*; *SarnUzn F4v*; *SienLek* 256v; dziewczká kraína/ íeít duízá ítworzóná ná podobieńftwo Boże *HistRzym* 106, 55, 111v; Ale cie ná to podobieńftwo ítworzył/ ábyś íie przypodobnił kędybyś mogł ku íwíętyím ípráwám iego *RejPos* 171, 49, 146, 171, 232v, 252v; *BialKat* 108v [2 r.]; á ítworzył cie ná podobieńftwo do Anyoá/ á máło cie [...] vniżyć od niego raczył. *RejZwierc* 36, 60v; *CzechRozm* 88v; *KarnNap A4*; *NiemObr* 10; *ArtKanc P6*; Sítał íię ná podobieńftwo ludzi/ y figurą ábo kíztáítem íeít nálezion (to íeít ták był) iáko inny człowiek. *WujNT* 687, *Rom* 5/14, *Hebr* 4/15, 7/15, *Iac* 3/9, 1. *Petr* 3 arg, Yyyyy2; *SkarKaz* 208a.

~ *Połączenie*: »jakoby na podobieństwo« (2): ktori plaítrzyk ma być podługowaty á cienki, iakoby napodobieńftwo knotu *FalZioł V* 107, V 11.

W połączeniu szeregowym (1): ták yáko bog ítworzył człowyeká ná kítaít álbo wyobráżenye á ná podobyenftwo íwoye. *KromRozm II* r2v.

Wyrażenie: »na podobieństwo wyobráżenia« (1): A zafię [*rzemieślnik*] vćinek [*drewna*] ktory íię ni nacż nie godził/ [...] wrył/ y wedle íwego dowćipu mííternie wykíztáítował ná podobieńftwo wyobráżenia człowieczego [*assimilavit illud imagini hominis*]. *BudBib Sap* 13/13.

Szeregi: »na ks(z)taít i (na) podobieństwo« [*szyk 6:2*] (8): *Leop 3.Reg* 7/17; Bo pirwży człowiek on Adam w Ráiu ítworzón był wízytek ná podobieńftwo y ná kítaít Pána íwe⁸⁰ *RejPos* 100v; Strzygá tedy włófy ná kítaít y podobieńftwo Korony *KuczbKat* 240; *BudBib Is* 44/13; *CzechRozm* 122, 212v; *KołakSzczęśl A3, C4v*. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»na wyobráżenie (a. obraz) i (a) (na) podobieństwo; podług obrazu i na podobieństwo« [*szyk 20:4*] (23:1): *BierEz* 20v; *KrowObr* 110; Vczyńmy człowieká ná obraz y podobieńftwo náíze [*Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*] *Leop Gen* 1/26, *Gen* 1/27; y vrodził mu íię fyn ná podobieńftwo y ná wyobráżenie iego [*ad similitudinem suam, ad imaginem suam*] *BibRadz Gen* 5/3, *6v; *HistRzym* 87; *RejPos* 149v [2 r.], 171; *BialKat* b2v; *KuczbKat* 1, 315; *WujJud* 165v; Stworzmy człowieká podług obrázu náízego/ y ná podobieńftwo náíze. *CzechRozm* 106; Przypáítrzmy íię przyrodzeniu ludzkiemu: to íeít/ że wízytcy ludzie ná wyobráżenie y podobieńftwo Boże vczynieni íá [*ad imaginem et similitudinem Dei factus*] *ModrzBaz* 143; *SkarŻyw* 259 [3 r.]; *CzechEp* 180; Gdy Pan Bog w Troycy íwey íedyny/ vczynił rádě o ítworzeniu człowieká ná wyobráżenie y podobieńftwo

fwoie/ y rzekł: Vczyńmy człowieká ná wyobráżenie y podobieńftwo náfze. *WerKaz* 282; *LatHar* 26, 673. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*] ~

2. *To, co a. ten, kto jest podobny(-e) do kogoś a. czegoś (544)* : *GroicPorz* d2v; *GrzegŚm* 37; Bo áczkolwiek práwá fą rozne/ ktoremi fię one ftany fądzą: wżákże podobieńftwá z iednego práwá do drugiego mogą być przenofzone. *ModrzBaz* 92v; *PowodPr* 58.

podobieństwo kogo, czego, czyje (11): ábowiem prętko będzie obaczono ffaleńftwo iego / ktore fnadz wfobie wfłytko podobieńftwo zwierzące okaże. *RejPs* 73; abowiem wniem [*w Chrystusie*] bychmy iufz mogli oględac wfłytki podobieńftwa wielmoznego boftwa twego *RejPs* 121; Támże go poftánowić raczył/ [...] áby thylko był nań fobie pátrzył/ á kochał fie z oney niewinności iego/ á z onego podobieńftwá fwego świętego. *RejPos* 100v, 164v; tedy Páweł vmarthwienie ciáła zowie fzczepieniem y rośnieniem/ y podobieńftwem śmierci Kryftufowej. *GrzegŚm* 36; *KuczbKat* 110; *BudNT Rom* 6/5; *WujNT Rom* 6/5; Tám [*w Toruniu*] podobieńftwo zda fię być człowieku/ Sáturnowego y złotego wieku *KlonFlis* G2. *Cf* »w podobieństwo przemieniać«.

podobieństwo ku czemu (2): A iáko tho záfię Pan dziwnie, miłofierny/ Tákże chce po człowieku by káždy był wierny. [...] A toć ieft podobyefstwo ku iftności iego *RejWiz* 111v. *Cf* »podobieństwo ku prawdzie«.

W połączeniach z określeniem intensywności [w tym: wszystko, niemalę] (2): *RejPs* 73; A choći v mnie nie máłe podobieńftwo do prawdy fię zda/ że y Czechy záwždy Czechámi zwano/ y Polfki naród Láchy iefcze z przodku fię názywał *KochCz* B2v.

Połączenie: »i ine podobieńftwa« = *i tym podobne (1)*: iedno fobie vmiey wważác mieyfćá/ czáfy/ y ine podobieńftwá *RejAp* BB4v.

Fraza: »niemasz [komu] podobieńftwa« = *nic nie jest podobne do czegoś (1)*: Bo kto pierwfy Kościół znał/ náukę, służbę widział/ Nie máfz mu podobieńftwá *ArtKanc* K9v.

Zwrot: »w podobieństwo [kogo, co] przemieniać, odmieniający« = *czynić podobnym [szyk zmienny] (1:1)*: to chy[trz]e czynił fzátan: przemieniáiąc flugi fwego [!] w podobieńftwo Ap[o]fztołow Chriftufowych *CzechEp* 423; iáko ogień/ wfłytko co pali w podobieńftwo fwey náтуры odmieniáiący *LatHar* 204.

Wyrażenie: »podobieństwo do prawdy, ku prawdzie« (1:1): *Vadianus scribit Illyricos lingua Dalmatica uti in sacris et sacras scripturas eadem lingua legere. A yeft podobieńftwo ku prawdzie bo święty Hieronym był Dálmátá/ słáwak który ná słáwácki yęzyk oboy teftáment przełożył. Mącz* 165c; *KochCz* B2v.

Szereg: »podobieństwo a obraz« (1): Czemuż lżyfz to podobieńftwo iego/ á ten święty obraz iego máżełz *RejPos* 164v.

W przen [zawsze przekład tego samego tekstu] (3) : *KuczbKat* 110; *BudNT Rom* 6/5; Bo iefliżełmy fię przyfzczepionemi ftáli w podobieńftwo fmierci iego [*Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius*]: tedyć też w zmartwychwftanie przyfzczepieni będziemy. *WujNT Rom* 6/5.

A. Istota, obiekt i ich wygląd zewnętrzny, kształt, forma, postać (55) :

a. Realnie, materialnie istniejące lub jako takie (30) : *KrowObr* 110v; Gdyż y on Moizełz który s tym wielmożnym Boftwem przez czterdzieści dni mówił/ głos iáwnie flýfzał/ podobieńftwá widział/

á wždy [...] *RejAp* AA2v; Iż gdy widzyeli świece/ mylili sobie o tym/ iż tu w iedney rzeczy troie podobieństwo zámknąć sie mogło: to iest/ wołk/ knot/ y ogień. *RejPos* 149; iż widzyał Páná w podobieństwie człowieczym siedzącego ná wyłokości Máiełtatu swego świętego *RejPos* 294, 148; *SkarKaz* 278a.

podobieństwo kogo, czego, czyje [= *kto, co*] [*w tym: G sb i pron (15), ai poss (3), pron poss (1)*] (19): *RejWiz* 112, 144v; *Leop Ier* 23/14; Słuchayże iáką ochędożność á podobieństwo miałtá tego tu nam Ian święthy pod figurámi widomemi opowiedác ráczy. *RejAp* 181v; *RejPos* 87, 270v; *BudBib Ps* 16/12, 15; iż w Kátholickim kościele/ obrázy Troyce S. nie przeto máluia/ żeby imi podobieństwo Bołtwá y niedościgłey náтуры iego wyrázić chcieli: ábo żeby rozumieli być Bogá tym obrázom podobnego. *WujNT* 471. Cf *Zwroty*, »podobieństwo obrazu«, »w podobieństwo«, »w podobieństwie(ch)«.

Zwroty: »nie mieć podobieństwa żadnego« = *być niematerialnym (o Bogu)* (2): Bog nie ma podobieństwa żadnego. *SkarKaz* 117b *marg*, 117b.

»okazać w podobieństwie [czego]« (1): ácz Pan możności Bołtwá swoiego rozmáitami kłtały Pátriárchom y Prorokom okázowác ráczył/ ále sie zázwdy kthemu ściągáło/ iż ie napewniy y nabefpieczniy miał okázác w ofobie á w podobieństwie człowieczeństwa thego swoiego syná namileyżego. *RejPos* 294.

»wziąć (a. przyjąć) (na siebie) podobieństwo [kogo, czego, czyje]« = *stać się* (3): *PatKaz II* 41; *RejPs* 106; Item/ iáko częłto [*Chrystus*] mowi: iż wziął podobieństwo człowiecze. *CzechEp* 142.

Wyrażenia: »podobieństwo obrazu« (2): Y odmienili chwałę nieśmiertelnego Bogá/ w podobieństwo obrázu [*in similitudinem imaginis*] człowieká śmiertelnego/ y ptakow/ y czworonogich zwierząt/ y gádzin. *WujNT Rom* 1/23, s. 526.

»widome podobieństwo« [*w tym: o czym (1)*] (2): Ale ono więtlze á widome podobieństwo było/ o they wielmożności Pánłkiey/ gdy sie vkazał Moizełzowi zyelony kierz y ogyeń gorájący połpołu. *RejPos* 149; *WujNT* 307.

Szeregi: »barwa (a. farba) i podobieństwo« (2): Co bárwá y podobieństwo vkázuie iego [*nieba*]/ Kiedy sie bárzo pilno przypátrzym do niego. *RejWiz* 144v; *RejPos* 270v.

»kstał a podobieństwo« (1): Też y w prorocech Ierozolimłkich widziałem kxtáłth á podobieństwo cudzołóżyących [*vidi similitudinem adulterantium*] *Leop Ier* 23/14.

»natura i podobieństwo« (1): ale zdzyeuycze maryey przyał naturá y podobieństwo yey *PatKaz II* 41.

»twarz ani podobieństwo« (1): ofoby nie widzieli/ bo Bog nie ma twarzy áni podobieństwa żadnego ná niebie y ná ziemi *SkarKaz* 117b.

Wyrażenia przyimkowe: »przez podobieństwo« = *pod postacią* (1): Gdyż Pan zázwdy przez Anyoły ábo przez iákie ine podobieństwo mawiác raczył s świętymi swoiemi. *RejPos* 294.

»w podobieństwo [czego]« = *pod postacią* (1): Dla niezmierney miłości swoiey/ ktorá nas vmiłował Pan Bog/ Syná swego połtał w podobieństwo grzechem obciążonego ciáłá. *LatHar* 333.

»w podobieństwie(ch)« [*w tym: czego, czym (5)*] = *pod postacią (6)*: Bog swego syna poślawszy w podobieństwie ciała grzechowego/ y o grzechu ołdził grzech wciele. *BudNT Rom 8/3; WujNT Rom 8/3. Cf* »okazać w podobieństwie«.

~ *Szeregi*: »w podobieństwie i w ciecie« (1): *Bogá żaden nigdy nie widział. [Ioann 1/18]*) Rozumiey w iego naturze własney/ iáko ielt sam w sobie: ácz go niektorzy widzieli w iákim widomym podobieństwie/ y w ciecie człowieczym. *WujNT 307.*

»w osobie a (albo) (w) podobieństwie« (2): Bo duch święty pádl na wfytki/ w ofobie albo podobieństwie ięzykow ogniitych. *OpecŻyw 175v; RejPos 294. ~*

W przen (1) : Ia (lepak) wfprawiedliwości oglądam oblicze twoie/ náfycon będę gdy fię ocknie podobieństwo twoie [*cum expergefacta fuerit imago tua*]. *BudBib Ps 16/15.*

b. Wizja, widzenie (25) :

podobieństwo kogo, czego = kto, co (23): A ná vtwierdzeniu ktore było nád głową ich/ iákoby poyżrzenie ná kámién Száfirowy (było) podobieństwo Thronu *Leop Ez 1/26, Ez 1/26 [2 r.], 10/21, Dan 10/16, *2v; PO*tymem weyżrał/ á oto nád obłokiem kthory był nád głową Cherubinow iáko kámién Sáfir/ á iákoby podobieństwo ftolice/ ktora fię nád nimi okázowála. *BibRadz Ez 10/1, Ez 10/21; RejAp 113, 131; WujNT 860. Cf Frazy, Zwrot, Wyrażenia.*

W przeciwstawnych strukturach zdaniowych typu: (tylko) podobieństwo x, a nie x; nie x ... ale tylko podobieństwo x (4): *RejAp 113, 131; że on [Chrystus] nie był prawym człowiekiem: ále był duchem: ktory tylko miał ná sobie podobieństwo ciała/ á nie ciało własne. CzechRozm 39, 157.*

Połączenia: »jakoby podobieństwo« = *quasi similitudo Vulg; veluti species similitudinis PolAnt (2)*: Y oto iákoby podobieństwo syna człowieczego dotknęło fię warg moich *Leop Dan 10/16; BibRadz Ez 10/1.*

»podobieństwo jakoby [co]« (1): A ná podobieństwie Thronu/ podobieństwo iákoby weżrzenie [*kształt, zarys*] człowieká [*similitudo quasi adspectus hominis*] zwierzchu. *Leop Ez 1/26.*

Frazy: »podobieństwo [czego] jest [(jako) co, ku czemu]« = *coś jest podobne do czegoś (3)*: *Leop Ez 10/22; Podobieństwo twarzy ich było iáko ony twarzy [similitudo facierum eorum erat ut facerium] kthorem widział v rzeki Chobár BibRadz Ez 10/22; A Podobieństwo oney szaránczey było ku koniom gothowym ku walce RejAp 79.*

»podobieństwo [czego] jest podobne« (1): A podobieństwa szaránczey/ były podobne koniom zgotowaným ná woynę [*Et similitudines locustarum similes equis paratis in proelium*] *WujNT Apoc 9/7.*

»ukazało (a. okazało) się, widzieć było podobieństwo [czego]; po sobie podobieństwo [kogo] pokazać« = *apparuit similitudo Vulg, PolAnt (3:1;1)*: *Leop Ez 10/8; BibRadz Ez 10/8; Gdy była otworzona pieczęć szofta/ tám fię okazało podobieństwo stráchu łádu Páńskiego przyżłęgo. RejAp CCv; Y widzieć było v cheruwow podobieństwo ręki człowieczej pod skrzydły iych. BudBib Ez 10/8; CzechRozm 157v.*

Zwrot: »mieć na sobie podobieństwo [czego]« (1): *CzechRozm 39 cf W przeciwstawnych strukturach zdaniowych.*

Wyrażenia: »jakoby kształt podobieństwa [czego]« (1): I Widziałem [!]/ á otho ná vtwierdzeniu kthore było nád głową Cherubinową/ iákoby kámień Száffirowy/ iákoby kxtakt podobieńftwá łtolcá Krolewłkiego vkázał łie [quasi species similitudinis solii apparuit] nád nimi. *Leop Ez* 10/2.

»(jako) widzenie podobieństwa [czego]« = *visio similitudinis Vulg; veluti species similitudinis PolAnt* (2): *Leop Ez* 2/1; Y Widziałem á oto ná powietrzu/ ktore (było) nád głową Cheruow iáko kámień łzáfir/ iáko widzenie podobieńftwá łtolice widzianey nád nimi. *BudBib Ez* 10/1.

Szeregi: »obraz a podobieństwo« (1): Y nie powieda tu Apołtoł áby łámá tá bełtia tę drugą bełtia ożywiłá/ iedno obraz á podobieńftwo oney pirwłzey bełtiefy. *RejAp* 113.

»postawa i podobieństwo« (1): iż on nie był prawdziwym człowiekiem/ ále tylko po łobie połtawę y podobieńftwo człowieka pokázował/ duchem tylko ábo Aniołem będąc. *CzechRozm* 157v.

»znamię a podobieństwo« (1): iż widział tylko známioná á podobieńftwá przyłzłych rzeczy/ á nie łámy rzeczy. *RejAp* 131.

Wyrażenie przyimkowe: »w podobieństwie« (1):

~ *W przeciwstawnej strukturze zdaniowej: nie prawdziwie, ale tylko w podobieństwie* (1): Libertynowie vczą y trzymáią/ iż PAN Chryłtus nie prawdziwie/ ále tylko w podobieńftwie/ *per phantafma vmárl/ to iełt/ zdał łię oczom ludzkim vmrzeć. ReszPrz* 81. ~

B. Zjawisko odbierane słuchem, podobne brzmienie (2): małz wđdy podobieńftwo łákie, byłmy przez znáki domyłłic łię mogli [kogo szukasz]. Ná przykłád Skorup, Skárbek, czy nie Skárbek? *CiekPotr* 70.

podobieństwo czego (1): Iożeph vłyłzawłzy podobieńftwo ięzyka żydowskiego załtanowił łie y pyta łch *RejJóz* M2.

C. Przedstawienie, obraz, wyobrażenie (31) :

a. Podobizna, wizerunek dostępny wzrokiem (30) :

α. Odbity w wodzie lub lustrze (2) :

podobieństwo czego (1): Bowiem ono podobieńftwo twarzy w zrzadłe ogládate, nie tak łie mocno wlepiá w moc wzroku, iáko rzecz łftá, ale łilko łie okazuię iákoby mgłá nieiáka barzo cienka *GłabGad* B6v.

Przen (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »przez podobieństwo« = *niejasno, niewyraźnie; tu: o niemożności poznania rozumem pełnej prawdy* (1): teraz widzimy przez źwierciádló [starożytne lustra dawály niedoskonały, niedokłádný obraz odbitych przedmiotów] pod załłoną (*marg*) przez podobieńftwo (–) [*per speculum in aenigmate*] *WujNT* 1.Cor 13/12.

β. Wykonany ręką ludzką: dziełó plastyczne, obraz lub rzeźba, portret (28) : áni żadnego podobieńftwá nie tzyń/ ktore iełt ná niebie wzgorę/ y ktore ná ziemi niłko/ áni tych ktore łá w wodzie pod ziemiá *KrowObr* 110v.

podobieństwo kogo, czego, czyje [w tym: *G sb i pron* (16), *ai poss* (1)] (16): *KrowObr* 111; *Leop Ex* 20/4, 4.Reg 16/10; Y poczyniće podobieńftwá zádnic y podobieńftwá myłzy ktore płowały ziemię *BibRadz* 1.Reg 6/5; A pod thym Kotłem były podobieńftwá Wołow *BibRadz* 2.Par 4/3; *BielKron* 32; *RejPos* 350; *KuczKat* 275; *WujJudConf* 44v; *BudBib Deut* 4/17, *Ps* 105/20; *ArtKanc* M3v, M6. *Cf Zwrot*, »podobieństwo obrazu«.

W połączeniach szeregowych (4): Nietzyń łobie Ryciny álbo iáko wy mowicie Obrázu/ áni żadnego podobieńftwá *KrowObr* 110v; Econ, vel Icon, εικῶν, Latine, Imago, Poftác/ Poftáwá/ Obras Podobieńftwo. *Mqcz* 99b; á iż iuz nie maż żadnego Bogá/ żadnych wymyńłow/ żadnych podobieńftw wymyńłác áni łtáwić przed oczy łwoie/ iedno łwięthy Máyełtat á wielmożność iego. *RejPos* 190; *BudBib Deut* 4/16.

W charakterystycznych połączeniach: podobieńftwo(-a) (po)czynić (15), działać, połać, wymyńłác, podobieńftwo rzeczy (2), zwierzęcia (2).

Zwrot: »podobieńftwo [czego], podobieńftwem wyrazić« (1:1): A do kogoż przyrownacie Bogá? a(bo) ktorym podobieńftwem wyrazićcie go [*Et cui assimilabis Deum? et quid similitudinis ponetis ei?*] *BudBib Is* 40/18; Abo tełż podobieńftwo zwierzęciá iákie⁸⁰ niczemnego wyraził [*Aut animalis cuiusdam vili similem fecit illud*] / potym go połtrychnáwłzy miniá y fárbá/ vczyńił bárwę iego czerwoná *BudBib Sap* 13/14.

Wyrażenia: »podobieńftwo obrazu« (1): Abyście łię nie zarázili czyniáć łobie rzezanie podobieńftwo wńzelkiego obrázu [*similitudinem omnis imaginis*] / wyobrażenie męłzczyzny álbo żeńłzczyzny. *BudBib Deut* 4/16.

»ryte podobieńftwo« (1): ábyści[e] [...] łobie nieuczynili rytego podobieńftwá [*ne ... faciatis vobis sculptam similitudinem Vulg Deut* 4/16] *KrowObr* 110v.

Szeregi: »bałwan, (ani, i) podobieńftwo« = *sculptile, similitudo quaecumque PolAnt* (3): *RejPos* 350; *BudBib Deut* 4/25; Nie dżiáłay łobie bałwanow/ áni podobieńftwá żadnego/ wzgorę ná niebie będącego. *ArtKanc* M6.

»fizerunk i podobieńftwo« (1): á gdy vyżrzał ołtharz w Dámáfkú/ połłał Krol Acház do Vryáłzá káplaná fizerunk iego y podobieńftwo [*exemplar eius et similitudinem*] *Leop* 4.Reg 16/10.

»obraz (ryty a. rzezany) (a. wyobrażenie), (ani, i, albo) podobieńftwo« = *sculptile neque (et) omnis similitudo Vulg, PolAnt* (10): *KrowObr* 110v, 111, 112, 118; Nieczyń łobie obrázu rzezánego áni żadne⁸⁰ podobieńftwá tych rzeczy ktore łá wzgorę ná niebie/ y ktore ná ziemi niłko/ áni tych ktore łá w wodzie pod ziemiá. *Leop Ex* 20/4; *BielKron* 32; Skąd bełpiecznie wedle piłmá ł. wńzyłtki tákowe Bołkie obrázy y podobieńftwá názywamy kłámłftwem *WujJudConf* 44v; *BudBib Ex* 20/4, *Deut* 4/17; *ArtKanc* M3v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»rzezanie, podobieńftwo« (1): y nieuczynilibyście łobie rzezánia/ podobieńftwá wńzelkiego [*sculptile, similitudinem omnis rei*] / ktoregoć zákazał Iehowá Bog twoy. *BudBib Deut* 4/23. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

b. Przedstawienie literackie, opis [czego] (1) :

Szereg: »kstałt a podobieńftwo« (1): KVPIECZ To Iełft, Kłtalt a podobieńftwo Sadu Bożego ołtatecznego *RejKup kt*.

D. Wyobrażenie wytworzone w umyśle, pamięci (8) :

a. Obiektu postrzeganego wzrokiem; tu: widzenie senne; też: koszmar (7) : Także one podobieńftwa wychodzą od pamięci idąc przez łrzednie komory aż do łmyńłtu połpolitego, á tam łie pomiełzaią tak j owak *GlabGad* L3v, L3v, L5.

podobienstwo czego (3): Gdy sie iuz wżitkie śmyŝły wśpokoia tedy podobienstwa rzeczy, przedtim śmyŝlamy obaczonych, iako widzianych, ŝychnanych, maczanych etc. zoŝthawiaia w pamieci *GlabGad* L3v, L5. Cf »ukazanie podobienstwa«.

Fraza: »podobienstwo sie ukazuje; ukazanie podobienstwa [czego]« (1;1): CZo iest fen. (-) iest vkazanie y poŝtawienie podobienstwa niektorich rzeczy przed śmyŝtem poŝpolitim w czele á w przodku mozgu będaćim. *GlabGad* L3v, L5v.

Szereg: »podobienstwo albo wytworzenie« (1): á tak gdy sie im nie Czo ŝni tedy sie lękaia, iakoby to bylo na iawie gdy weŝnie nie iakie ŝtraŝliwe podobienstwa albo wytworzenie im sie vkazuie. *GlabGad* L5v.

b. Pojęcie, idea [czego] (1) :

W poŝczeniu z okreŝleniem intensywnoŝci (1): *ModrzBaz* 9v cf *Szereg*.

Szereg: »obraz abo podobienstwo« (1): tak sie mamy ŝprawować/ ze choćiaby na mocy ŝtáraniu náŝzemu zezŝo/ przedŝie byŝmy o to ŝtali/ ábyŝmy wżdy obraz ábo podobienstwo iakie cnoty [simulachra ... virtutis] w ŝobie mieli *ModrzBaz* 9v.

E. Znak, symbol (393) :

a. Znaczący obiekt lub istota (12) :

α. Ustanowiony arbitralnie; tu: znak graniczny [w tym: czego (1)] (3) : Takze znaki graniczne y podobienstwa ich wważać [...] będe. *SarnStat* 458, 470, 846.

β. Interpretowany jako przejaw bytu niematerialnego lub wartosci [w tym: kogo, czego (8)] (9) : A thak Grzegorz s. piŝe á názywa ten chleb wieczery Pańŝkiej podobienstwem. *RejPosWiecz*² 95v; Theyze teŝ chwaŝy nieiakie podobienstwo widziaŝ lud Zydowŝki na puŝczy/ kiedy twarz Moyzeŝowá z rozmowy y obecnoŝci Boŝey tak sie ŝwiećiaŝ/ iz na nie ŝynowie Iŝraeŝcy pátrzać niemogli. *KuczbKat* 95, 305.

W poŝczeniach z okreŝleniem intensywnoŝci [niejakie] (3): ábowiem oni [ojcowie] ŝa iakoby nieiakim podobienstwem nieŝmiertelnego BOgá *KuczbKat* 305, 95; *SkarŻyw* 127.

Zwroty: »okazać podobienstwo w osobie [czyjej]« (1): A wŝakoŝ tamze potym rychŝo obiecaŝ mu okazać podobienstwo Boŝtwa ŝwoiego potomŝtwu iego w oŝobie Proroka/ á poŝożyć ŝlowá ŝwoie w wŝciech iego. *RejPos* 294.

Wyrazenie: »widome podobienstwo« (2): Widome podobienstwa iŝtnoŝci. *RejWiz* 113 marg [idem] Dd4.

Szeregi: »podobienstwo i cień« (1): Ieŝliŝ ten [ŝw. Teofil] wyrzawŝy iaŝbŝka y roŝe Káyŝkie [ŝ]: to iest/ podobienstwo nieiakie/ y cień roŝkoŝy onych/ ktorich ŝwieći vżywaia po ŝmierci [...] *SkarŻyw* 127.

»wyobrazenie a podobienstwo« (1): Ieronim s. piŝac na Ewanyeliá Mátheuŝzá s. názywa to [= chleb wieczery Pańŝkiej] známionowaniem prawdy ciaŝa y krwi Pána Kryŝtuŝowey. Gelazius Papieŝ názywa to wyobrazeniem á podobienstwem ciaŝa Pána Kryŝtuŝowego. *RejPosWiecz*² 95v.

b. Znaczący ruch ciała lub jego części, gest (2) :

Zwroty: »uczynić podobienstwo [iŝ]« = *dać do zrozumienia* (1): A gdy sie przybliŝaŝy do onego miaŝteczka/ do ktoregoŝli/ vczyniŝ podobienstwo iz chcaŝ od nich dáley iŝć. *RejPos* 111v.

»podobieństwa ukazować« (1): Y wnet obaczyli iż muiał mieć widzenie iákie w kołciele/ á on im podobieństwá thylko vkázował/ á był iuż thák niemym. *RejPos* 296.

c. *Dziwne zjawiska zapowiadające niezwykle wydarzenia (tu: głównie narodziny Chrystusa lub Sąd Ostateczny) [w tym: w pl (12)] (13)* : Ale ábych cie ták nie zániechał iáko błédnego/ tedyć powiem niektore podobieństwá/ ktore sie przed tymi czáły dziać máią. *RejPos* 5v.

podobieństwa kogo, czego (6): *RejAp* 87v; Tu są wypiláne podobieństwá y fthráchy dnyá przyścia Páńkiego/ y co sie bédzyc z wiernymi y z niewiernymi dzyáło. *RejPos* 258 *margin*, 5v, 65v, 259v. Cf »podobieństwa się pojawiają«.

Ze zdaniem przydawkowym (1): pytáli go áby im wždy dał znać iákie podobieństwá/ kiedyby sie to sftać miáło. *RejPos* 259v.

W połączeniu z określeniem intensywności (1): á wielkie podobieństwá sie w nim zyáwiály onego Mefyafzá iuż dawno fwiátu obiecánego *RejPos* 65v.

Frazy: »podobieństwo daje znać [o czym]; znaczyć się z podobieństwa« (1;1): bo żadnego ielścze znáku niemafz otem pilności twoiey/ áni żadne podobieństwo nam ielścze niedáło otem znać *RejPs* 108v; iáko sie gromy/ błýfkáwice ná powietrzu fprawuią/ iáko sie gwiazdy obráciáią/ y co sie znáczy z znákow á s podobieństwá ich. *RejPos* 289.

»(znaki) podobieństwa się pojawiają (a. zjawiają), okazały« [w tym: czego, o czym, kogo w kim] (2;1): Iż ná then czás [gdy przyjdzie Chrystus] mieli vmárli wftáwác/ chromi fkakác/ flemi widzyeć/ głuzy ftyfzeć/ y ine wśzytki podobieństwá nie człowieczeńskie/ ktore sie iuż były iálnie okazały o thym fświętym przyfcie iego *RejPos* 196v, 65v, 259v *margin*.

Wyrażenie: »znaki podobieństwa« (1): Znáki podobieństwá iuż sie poiáwiáią przyścia Páńkiego. *RejPos* 259v *margin*.

Szereg: »znaki a (i) podobieństwa« (6): Iáko y zwolennikom fwym gdy Pan v Mátheufzá fświętego powiedác raczył o znákoch á o podobieństwach przyfcia ná frogi fład fwoiego *RejAp* 87v; *RejPos* 4v, 5v, 259v [2 r.], 288v.

W przen (1) : Pátrzayze moy miły brácie/ ielłize ty znáki á ty podobieństwá práwie iuż nie kołácą we drzwi náfze [...]. Azáf iuż nie widamy znákow y odmian dziwnych ná biegoch niebiefkich? *RejPos* 259v.

d. *To, w czym się uzewnętrznia, realizuje coś; przejaw, oznaka; rodzaj [w tym: czego (3), na co (1), iż (1)] (7)* :

Z określeniem intensywności (2): *RejPos* 152v; Bo áczkolwiek możność Krolewka nie ledá podobieństwem ielst tu ná ziemi możności Bożey [Etsi enim regia potestas maxime in terris divinam potestatem repraesentat] *ModrzBaz* 75v.

Zwroty: »obaczyć z podobieństwa« (1): Gdy iuż on chytry czárt obaczył z rozmáitego podobieństhwá/ iż iuż przyfzło ono fświęte plemię/ ktorego sie bárzo bał *RejPos* 25v.

»okazać podobieństwo« (2): á okáz mu wśzytki podobieństwá wiáry y cnoty fwoiey/ chcelzi go krolem fwoim włáfnie rozumieć *RejPos* 3, 38v *margin*.

Szeregi: »kstał a podobieństwo« (1): gdyż rozmáite kftáły á rozmáite podobieństwá miłofierdzya bywáią. *RejPos* 170v.

»znak a(1)bo podobieństwo« (2): NIemałz łnadz tak łpofnego zwierzęcia acz iełt bez rozumu łtworzone ktoreby wzdy niedalo iakich znakow albo podobienłtwa na chwałę twoię *RejPs* 218v; *RejPos* 152v.

e. *Fabula, słowo, przedstawiony w tekście obiekt lub wydarzenie, którym przypisuje się inne, na ogół głębsze znaczenie; metafora, obraz symboliczny, alegoria, porównanie (359)* : *Mymer*¹ 9v; Enigma – aenigma, obscura similitudo, podobyenstwo *BartBydg* 49, 107; *Yelli fye* do podobyeńłtwa wcyeczefz/ ktore z onych piem yáfnyełłe/ á ku wyrozumyenyu łacnyeyłłe *KromRozm II r*; *GliczKsiąż* K4, M8v, P8; *LubPs* O4v marg; *KrowObr* 166 marg, 219 marg; *RejWiz* 111; *Mowiłem z Proroki/* y podałem częłte widzenia/ okazałem podobieńłtwa przez proroki [*et per manum prophetarum proposui similitudines*]. *BibRadz Os* 12/10; *KwiatKsiąż* B2; *OrzQuin* Iv; *GórnDworz* S2v; *RejPos* 10v, [36], 133, 149 [2 r.], 302, 321v; A mało niżey mowi: Bywa śiano w łkázeniu/ á powłtanie w niełkázeniu. Ku temu podobieńłtu iż wiele inłzych podobieńłtw przydane byc mogą/ pokazuie *Grzegorz S. KuczKat* 90, 100, 165, 375; *RejZwierc* 19; *CzechRozm* 106v, 205v marg, 206, 212v; *SkarŻyw* 87, 471; *CzechEp* 45 marg, 169 [2 r.], 382; *NiemObr* 13, 47; *ReszPrz* 11 marg; *Calep* 53b, [753]b; *LatHar* 381; *WujNT* 140, 1.Cor 9/9; *PowodPr* 27 marg; *SkarKazSej* 485a.

podobieństwo kogo, czego, czyje [o formie znaku] [w tym: G sb i pron (29), ai poss (2)] (31): A iż niemoże być aby ktorey łtworzoney rzeczy podobieńłtwo/ thák śie czyłtym y duchownym náłázłó iáko iełt łam Bóg *KuczKat* 100, 100 [2 r.], 255; ktory pod podobieńłtwy zwierzchnych/ cíelełnych/ á iákoby iuz przytomnych rzeczy/ duchowne ná potym y przyłzłe/ zdáleká zwyłł pokázowác. *CzechRozm* 135, 79v, 126v; *CzechEp* 22, 168; Páść bowiem owce/ łłowo wzięte od podobieńłtwa ludzkiego/ nic innego nie znaczy/ iedno wczyc *NiemObr* 39, 43; *WujNT Luc* 13 arg, *Rom* 7 arg, s. 860 [2 r.]. Cf »z podobieńłtwa, przez podobieńłstwo poznán być«, »przywodzić podobieńłstwo«, »podobieńłstwo stosowác«, »podobieńłstwem wyrazić«, »pod podobieńłstwem«.

podobieństwo kogo, czego [o sensie znaku] (17): *RejPs* 78; Podobieńłtwo człowieká ktory círpi przełładowanie. *LubPs* N6v marg, K2v marg, Ov marg, O3v marg, T, V v marg, V3 marg, X3v marg; *RejPosWiecz*² 95v; *CzechRozm* 106v, **; *CzechEp* 168. Cf *podobieństwo kogo, czego ze zdaniem przydawkowym*; »dać podobieńłstwo«.

podobieństwo kogo, czego ze zdaniem przydawkowym [zaimek pytajny (2), iż (1)] (3): Podobieńłtwo człowieká grzechem ociążonego/ iáko dziwnie prágnie w dułzy miłofierdzya Bożego. *LubPs* L3v marg, N5 marg; Drugie podobieńłtwo tegoż [*pochlebnika*] Iż mu nie wierz. *RejZwierz* 116.

podobieństwo do czego [o sensie znaku] (1): Bo ich Mefyálz ma byđ Anthykryłtem náłzym: ktory iż z mocy Máhumetanow wynidzie/ łą do tego z piłmá S. wielkie podobieńłtwa *PowodPr* 83.

podobieństwo od kogo, od czego [o formie znaku] (5): *GrzegŚm* 48 marg; A ták wam tey Kálwinowey náuki y włáfní iego wczniowie Márcyoníłtowie álbo Rycheríłtowie niepozwołą/ ktorzy y z tego Kálwinowego podobieńłtwa od łłonćá łzydzą *WujJud* 177, Mm2v; *CzechEp* 33 marg. Cf »podobieńłtwa używác«. [Cf też »brać podobieńłstwo«.]

podobieństwo z kogo, z czego [= w jakim tekście] (2): ktory z Augułtyná vkázuie inłze podobieńłtwo y przyłłowanie tego wćielenia to iełt/ trzech Pánien iednę łuknią maięcych/ ktorą przedsię iednáż tylko obłoczy *CzechEp* 168; *PowodPr* 83.

podobieństwo o czym [o formie znaku] (3): Ná tey sentencyey ieſliby kto przeſtác chciał/ tedy muſi ty podobieńſtwá o roli przywłaſzczać podobieńſtwu człowieká. *LubPs T; KlonWor ded **3v. Cf »pokazać podobieńſtwem«.*

podobieństwo o kim, o czym [o sensie znaku] (5): *KrowObr Tt4; SarnUzn G5v;* także tym że podobieńſtwem mamy ſie ſprawować o tym niewidomym á duchownym Ráiu/ o którym tu nam Ian ſwięty dziwne dziwy opifować raczy. *RejAp 188; RejPos 149 marg. Cf »dać podobieńſtwo«.*

podobieństwo czyje [= czyjego autorstwa] [w tym: ai poss (4), G sb i pron (2), pron poss (2)] (8): *RejAp BB6; WujJud 177 [2 r.], Mm2v; Sámi ſię/ záprawde/ tym Apoſtolſkim podobieńſtwem potępiáią/ iż bez Papieżá/ to ieſt bez głowy/ nie tylo iedności koſcielney/ ále y żywotá mieć w Bogu nie mogą. SkarJedn 161; máiąc ná dobrej bączności/ ludzi opátrnych ſwiátá tego/ poſtępek tákowy: y z nich wzięte to Chriſtá páná moiego podobieńſtwo *CzechEp 103, 168; NiemObr 47.**

Ze zdaniem przydawkowym [iż, że (8), jako (3)] (11): *GlabGad B6; Podobieńſtwá iáko zli giną. LubPs O3v marg, dd3 marg; RejWiz A5v; BiałKat 66; RejZwierc 197v; Ale w tych rzeczách podobieńſtwo to ma być wważano/ że ten Prorok obiecány: człowiek miał być z narodu Izráelſkiego. CzechRozm 106v; SkarJedn 161. Cf podobieńſtwo kogo, czego ze zdaniem przydawkowym.*

I sg w funkcji okolicznika sposobu: »podobieńſtwem« (3): A dla tegoć częſto Piſmo ſwięte/ podobieńſtwem Małżeńſkim to Boſkie Páná Chriſtuſá z Kościołem złączenie/ nam przed oczy kładzie. *KuczbKat 255, 10.*

~ *W przeciwstawieniu:* »podobieńſtwem ... istotnie a pewnie« (1): że nie tylko podobieńſtwem/ ále ifotnie á pewnie Páweł s. wſzythko zebránie Krzeſciáńſkie iednym człowiekiem y iednym ciálem zowie *SarnUzn E4v. ~*

W połączeniach szeregowych (4): *Mącz 276d; Drudzy záię tłumią tho niewinne á wierne nafienie Páńſkie/ rozliwáiąc w nim fáłſzne náuki/ fáłſzne wymyſłj/ á omylne podobieńſtwá/ ktoremi ie odwodzą od wierney náuki Páná ſwego *RejPos 54v; iż káżdá rzecz/ álbo z właſności ſwoiey/ álbo z iákiego podobieńſtwa y obyczáiu/ bywa poznána *KuczbKat 100; CzechRozm 93v.***

Frazy: »podobieńſtwo jest niepodobne« (1): dawáiąc ono podobieńſtwo/ że ich [tj. *zastępców]* wzywáią iáko kowale kleſzczy y inſzego naczynia/ żeby ſobie rąk niepopárzyli: O iáko to podobieńſtwo bárzo ſobie ieſt niepodobne [O *similitudinem dissimilimam*]. *ModrzBaz 45v.*

»podobieńſtwo pokazuje (a. dokazuje), wyraża; podobieńſtwo wyrażające« [szyk *zmienny*] (2:1;1): Dokazuje tego podobieńſtwo Iż gdy kto ſtoi w dole głębokim, tędy ku niebu patrząc może gwiazdy widzieć też ſrzod biała dnia *GlabGad B6;* áby podobieńſtwá rzeczy mniej ciełeſności miáły y więcey duchownymi były/ niż ſá ony rzeczy/ ktore podobieńſtwo wyraża *KuczbKat 100; CzechRozm 106v; PowodPr 22.*

»podobieńſtwo znaczy« (1): Bo podobieńſtwo nie może być rzeczą oną ſámą/ ále rzeczy oney podobieńſtwem/ którą pokázuie y znáczy. *CzechRozm 106v.*

Zwroty: »brać, wziąć podobieńſtwo; podobieńſtwo wzięte« [w tym: *od kogo, od czego (11), z kogo, z czego (2)*] [o formie znaku] [szyk *zmienny*] (5:1;7): *WróbŻółt O6v; MurzNT 88v;* gdyżelcie wy ſá ludzie twárdego kárku (*marg*) To ieſt zli/ odporni y krnąbrni/ á to podobieńſtwo ieſt wzięte od wołow [...] (-). *BibRadz Deut 9/6, II 95c marg, 118b marg, 128b marg; CzechRozm 212v; CzechEp 103, 289*

[2 r.]; gdzie Páweł ś. biorąc podobieństwo/ od ciała człowieka⁸⁰/ y łofując ono podobieństwo/ do zboru páná Chriftofowego [!] przypomina głowę/ która nie może rzec nogom/ nie trzeba mi was. *NiemObr* 30, 45; *WujNT* 604.

»da(wa)ć podobieństwo« [w tym: czego (1), o kim (1)] [o sensie znaku] = *addere similitudinem* *Modrz* (3): *ModrzBaz* 45v; Iż fwarliwa á zwádliwa iest rzecz wino/ á potwarliwe pijáństwo/ ktokolwiek się w nim kocha/ ten nie będzie mądry. Czego y Bazylius S. dał cudne podobieństwo/ mówiąc: Iáko zbytnia wodá ogień zálewa/ tak też zbytnie picie winá rozum zátłumia. *WerGość* 244, 260.

»okaz(ow)ać (a. pokazywać), dowodzić (a. wywodzić), wykładać podobieństwem; przez podobieństwo ukazować (a. pokazać), wywodzić; pod podobieństwem pokazywać, wystawiać; z podobieństwa ukazować; w podobieństwie okazować« [w tym: czego (1), na czym (1)] [o formie znaku] = *demonstrare interpretationem similitudinis Vulg* [szyk zmienny] (3:2:1;5:1;1:1;1;1): *BibRadz Ps* 133 arg, II 42a marg; Per simile declarat quo melius inrelligatur, Przes podobieństwo wywodzi/ áby lepiej mogło być wyrozumiano. *Mącz* 343c; Potym Pan Krystus te rzeczy ielzce iálniey wykłada podobieństwem/ mówiąc tymi słowy: Vczcie łye thego z drzewá káždego á nawięcey s figowego *LeovPrzep* G3; *BiałKat* 66; *GrzegŚm* 55; *BudBib* 4.Esdr 4/45; *CzechRozm* 120v, 135; Y vkázował im z podobieństwa ná cíele ludzkim/ iáká iedność y zgodá w kościele Bożym być ma *SkarJedn* 155; O słubach ktore się Pánu Bogu [...] czynią/ pokazuię pięknym podobieństwem/ ktore [!] miałto obroku położył *SkarŻyw* 337; y śmie to twierdzić żeby tym podobieństwem Pan Chriftus wcielenia y złączenia bołstwa z człowieczeństwem dowodzić miał. *CzechEp* 168, 220, 227; *NiemObr* 142; Co Páweł S. wywodzi świeckimi podobieństwami/ vrzędy á połtugę kápłanłką wyrażájącymi *PowodPr* 22.

»okazywać się z podobieństwa; pokazać się podobieństwem [o czym]« (1;1): A iż porządne [zgromadzenie jest Kościół]/ z przodkum powyedźzał/ y okázuye łye z onych podobieństw/ gdzie ij piłmo S. á słowo boże/ yákom wyfłłłłłł powyedał/ krolełtwu/ wołku łpráwyonemu/ myáłtu/ domowi/ cyáłu przyrownywa *KromRozm III* Gv; tho łie może pokázác z wiela przykłádow/ nie thylko podobieństwem o słónczu *SarnUzn* E4v.

»z podobieństwa, przez podobieństwo poznany by(wa)ć« [w tym: czego (o formie znaku) (2)] (2;1): iż rzeczy zwierzchnie/ przez żadne podobieństwo rzeczy niższych poznáne być niemogá. *KuczbKat* 100; Bo niemoże tho być/ áby z podobieństwa ktorey rzeczy cíelełney/ iftność oney rzeczy która iest przez ciała/ poznána być mogła *KuczbKat* 100, 100.

»przywodzić (a. przywieść) podobieństwo; podobieństwo przywiedzione« [w tym: kogo (o formie znaku) (1)] [szyk zmienny] (2;1): *NiemObr* 46; Przywiodłzy podobieństwo rodzącey niewiáłty. [...] Vpomina/ áby prółili Oycá w imię łwoie. *WujNT Ioann* 16 arg, s. 556.

»podobieństwo stosować« [w tym: czego (o formie znaku) (1)] [szyk zmienny] (2): Ale yednáł y w cyele/ ktorego podobieństwo ku kołcyołowi łtofuyemy/ włofy/ z wczliwołcyá mowýł/ páznogócye/ brodawkí/ y martwe kołtki/ [...] przedłye nye do końcá martwe łá. *KromRozm III* D4v; *NiemObr* 30.

»podobieństwa używać« [w tym: od czego (o formie znaku) (1)] [szyk zmienny] (10): *LubPs* T6v; *SarnUzn* B6, G5v; *KuczbKat* 10; Gdyż iáko Dawid/ táł też y Piłarz łłtu tego nie byli táł głupi/ żeby ráczey podobieństwa od rzeczy niwczým z drugá rzeczą niepodobney vzywáć/ przypodobywiájąc iá/ mieli/ niż od tey która może być łnádniey porównána y przypodobána. *CzechRozm* 52; *CzechEp*

103, 177, 227, 247; Vżywał ku tey rzeczy podobieństwá: Iáko kiedyby kto/ naczyńie octu/ wylał w głęboke y szyrokie morze/ iużby on ocet/ y włańność/ y ímák vtrácić musiał/ y wżyftek fię w wodę obroćć *NiemObr* 139.

»podobieństwo wykładać; podobieństwo wykładane; wykład, wyrażenie jawne podobieństwa« (1;1;1): *LubPs V marg*; vkażęć wykład podobieństwá. *Leop 4.Esdr 4/47*; iż ná tym mieýfcu to podobieńtwo lám Apoštoł wykłada/ iáwnie dawáiąc znác do czego ie ftofuie *NiemObr* 46, 46.

»podobieństwem wyrazić (a. wyrażać)« [*w tym: czego (o formie znaku) (1)*] (2): Słuchayćiefz/ iáko podobieństwem tego ośtręgo wierzchu Piramidá/ ná czterzech kácięch ftoiącégo/ rozum człowieczy nam Koronę Polńká wyrázi *OrzQuin Iv*; *PowodPr* 28.

»(wy)rozumieć, obaczyć z podobieństwa; w podobieństwie wyrozumieć« [*szyk zmienny*] (2;1;1): A wżákoż w thych podobieńtwiech włańnie rozumieć mamy wżytki rodzáie niebełpieczeńftw/ ná kthore fá wierni záwždy dla dofwádfzenia od Pána wyftáwieni. *LubPs T6v*; *RejPos 234*; *RejPosWiecz² 92*; dla tego z żadnego podobieńtwá/ íftności Bołkiey doftátecznie wyrozumieć niemożemy. *KuczbKat* 100.

»przez podobieństwa, pod podobieństwy znaczyć; pod podobieństwy naznaczać« [*w tym: czego (o formie znaku) (2)*] (1;1;1): ktory częfto pod podobieństwy rzeczy ziemńkich/ duchowne náznaczał *CzechRozm 126v, 142*; To tedy wżytko co fię dziś dziać poczyna/ duch Boży zdawná przez podobieńtwá znaczył *NiemObr* 164.

Wyrażenie: »widome podobieństwo« (1): Y wnet ich dotknął widomym podobieństwem/ pytaiąc ich/ iż gdyby kthoremu z was wpadł w doł ábo w ftudniá Woł ábo Ofieł/ izalifzby go nie rathował y w dzyeń fwięty? *RejPos 227*.

Szeregi: »allegoryja i podobieństwo« (1): Gdyż állegorye y podobieńtwá w pińmie fwięty m przywodzone/ nie máią być wedle czyiego zdánia y vpodobánia wykładáne *NiemObr* 46.

»(i) dowod i (abo) podobieństwo« (2): Y miałem ia był tę wołá/ wżytkie/ ktorychem do kilkádzieśiát z rozmaitych Pińárzow Papięłkich zebrał y dowody y podobieńtwá/ ktorych/ Troycę fwoię pokázuiąc y wywodząc/ vżywáiąc/ teraz tu w tym *Epistomium* iálnie fwiátu przed oczy wyftáwić. *CzechEp 227*; *WujNT 598 marg*.

»figura abo (ani) podobieństwo« (2): ktorzy rzeczy nie cíelefne/ niektoremi figurámi ábo podobieńtwy/ iákoby nie widziánymi ogárnuią. *CzechEp 258*. Cf »nie pod figurá ani pod podobieństwem«. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(nie tylko) podobieństwo i (ale też) przykłady« (2): tho fię może pokázáć z wela przykłádow [...]: nie tylko rozmaitemi podobieńtwy/ ktorymi Oycowie nárabiaią/ wfpomináiąc ich bárzo wiele/ ále teże y thym przykłádem *SarnUzn E4v*. Cf »przez podobieństwo i przykłady«.

»podobieństwo i (ani) przypowieść« (2): iż kiedy komu miedzy fobá chcą złorzecic, tedy od nas biorą podobieńtwo y przypowiefc *WróbŻołt O6v*. Cf »nie pod podobieństwem ani pod przypowieścią«. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»podobieństwo abo przyrównanie« (1): Chwałę też y owo/ kiedy ktho podobieństwo iákie/ ábo przyrównanie wyrwie/ y foremnie ie przyftołuie *GórnDworz* Q8. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»podobieństwo i przystosowanie« (2): Lecż X.K. to swoie podobieństwo y przyftołowanie/ ták wyftáwiwfy/ ktore ieśli dobre ieft y tey rzeczy ftużące/ niech też infzy ftadzą *CzechEp* 168, 168.

»podobieństwo, wyobrażenie« (1): A by złości twoie ftczyrwieniály iáko czyrwiec/ iáko śnieg będą wybielone. O ftwięż to podobieństwo/ o ftwięż to wyobrażenie Páná tego *RejPos* 171v.

»wywody i podobieństwa« (5): krorą [!] [naturę boską] wiele ludzi vczonych przez rozmaíte wywody/ y podobieństwa [...] dwornie więcey niż pożytecznie pokázác chcieli. *CzechEp* 220, 227 [2 r.], 228 [2 r.].

»znamionowanie albo podobieństwo« (1): Tákowe to ieft známionowanie/ álbo podobieństwo iákoby kto tzapkę fwoię/ ná dwoię rozerznął/ y dwa rogi v niey vtzynył/ y mowił. Tá tzapka známionuie dwa zakony *KrowObr* 130v.

Wyrażenia przyimkowe: »przez podobieństwo(-a)« = *transumtive BartBydg* (11): *BartBydg* 249b; A ty rzeczy brácia przez podobieństwo przyftołowałem ku sobie lámemu/ y ku Apollofowi [transfiguravi in meipsum et Apollo] dla was/ ábyście fię náuczyl z nas o sobie nie rozumieć/ nád to co ieft nápiáno *BibRadz* 1.Cor 4/6. Cf »przez podobieństwo ukazować«, »przez podobieństwo poznán być«, »przez podobieństwa znaczyć«.

~ Szereg: »przez podobieństwo i przykłady« (1): niegdý mile ij laskawie ij pokornie/ niegdý bakaiątz ij téż kárząc/ niegdý przez podobieństwa/ ij przykłady/ niegdý tzudy ij tznótami kázál *OpecŻyw* 60v. ~

»pod podobieństwem(-y)« (24): *LubPs* V5v marg; *RejZwierz* A4; Przypátrżze fie thu dziwnym ftłowom á dziwnym táiemnicám Páná ftwego iáko on wftzytko pod podobieństwý powiedác raczy *RejPos* 210; Piřzą rozmáicie y pytiá iefli to ieft Hiftoria czyli przypowieřć/ więc iedni powiedáli/ że ieft s przodku Hiftoria/ á dáley przypowieřć [...]/ Drudzy powiádáiá iz ieft rzecz prawdziwa pod podobieństwem *GrzegŚm* 59; *BudNT* Hh6v; *CzechEp* 130.

~ pod podobieństwem kogo, czego [o formie znaku] (11): *BibRadz* I 478d marg, *Luc* 8 arg; Wfpomniřz łobie ná ony dzyefięć pánien/ [...] pod kthorych podobieńthwem zámyka wierne y niewierne swoie *RejPos* 241; *RejPosWstaw* 22; *CzechRozm* 79v, 135, 200v; *CzechEp* 34. Cf »pod podobieństwem pokazować«, »pod podobieństwý znaczyć«.

W przeciwstawieniach: »pod podobieństwem ... jawnie (2), otworzyście (2), prawdziwie (2), prawdziwy, rzeczywifcie, szczerze, włáśnie« (5): iáko oni dawni Piřárze pod podobieństwem tym/ rzecz tę málowali/ nie śmieiąc o tym iáwnie y otworzyście mowić. *CzechEp* 350, 126, 130; *WujNT* 331, 333.

Szeregi: »nie pod figurą ani pod podobieństwem« (1): nie pod figurą/ áni pod podobieństwem: ále włáśnie/ prawdziwie y rzeczywifcie/ Ciáło y krew Pánfka bywa przyimována w S. Sákrámenćie. *WujNT* 331.

»nie pod podobieństwem ani pod przypowieřcią« (1): że to Pan nie pod podobieństwem/ áni pod przypowieřcią/ ále o prawdziwym iedzeniu Ciála ftwego mowił *WujNT* 333. ~

α. W Biblii: przypowieść, przysłowie, sentencja (117) : że pán Chrístus wtym podobieńftwie mowi zprzodku o tych ktorzy chcą być fwą dobrocią zbawieni *MurzNT* 96, *Matth* 13/24, *Mar* 13/28; Toć tedy iest podobieńftwo/ nafienie iestci fłowo Boże. *BibRadz Luc* 8/11, *Matth* 13/34, 35, 21/33, *Luc* 8/9, II 39d *marg*; Otworzę w podobieńftwie vftá moie/ mowić będę zágadki od poczátku. *BudBib Ps* 77/2; *BudNT Matth* 13/24, *Mar* 7/17; *SkarJedn* 56; *CzechEp* 168; A od figowego drzewá vczcie fie podobieńftwa: gdy iuz gáláz iego odmładza fie/ y liście wypufzcza/ znaćie iż blisko iest lato. *WujNT Matth* 24/32, *Matth* 13/24, 34, *Mar* 13/28, *Luc* 8/9, 11.

podobieńftwo kogo, czego [o formie znaku] (13): A wpodobieńftwie wielkiew vczty nápomina ábychmy go fzczyrze náfládowáli *BibRadz Luc* 14 *arg*; Podobieńftwo fieięcego. *WujNT przedm* 35, *Matth* 13 *arg* [2 r.], 13/18, 25 *arg*, *Mar* 4 *arg*, *Luc* 14 *arg* [2 r.], 16 *arg*. Cf »wyłóżyć podobieńftwo«.

podobieńftwo od czego [o formie znaku] (1): Podobieńftwo od ziárná gorczycznego. *WujNT Luc* 13 *arg*.

podobieńftwo o kim, o czym [o formie znaku] (23): Aták tedy wy iuz fluchayćie podobieńftwo tego o thym rozfliewáczu. *Leop Matth* 13/18, *Luc* 15 *arg*; *BibRadz* I 363d *marg*; Czego ielzcze y drugim podobieńftwem dowieść możemy o kákolu *RejPosWiecz*² 92; Ktemu w Ewánielſkiej Hiſtorij podobieńftwo o Táláncie tego vczy/ że dáry ludziom od Bogá dáne/ iefli pilnością bywáią ćwiczone [!]/ stwierdzáią ſię y mnożą *ModrzBaz* 9; *WujNT przedm* 35 [2 r.], 37, 38, 39, *Matth* 18 *arg* (11). Cf *podobieńftwo o czym ze zdaniem przydawkowym*; »przez podobieńftwo pokazowác«, »powiedzieć podobieńftwo«, »wyłóżyć podobieńftwo«.

podobieńftwo o czym ze zdaniem przydawkowym (1): Podobieńftwo o naſieniu/ iáko ono roſćie. *WujNT Mar* 4 *arg*.

podobieńftwo czyje [= czyjego autorſtwa] [w tym: *G sb i pron* (3), *ai poss* (1)] (4): *MurzNT Matth* 21/45; *BibRadz Matth* 21/45; Ku temuć teź ſćiągáią ſie ony kilká podobieńftw Páná Chríſtuſowych/ ktore o Kroleſtwie niebieſkim powiedział. *KuczbKat* 390; *BudBib* I 326d *marg*.

W *przeciwſtawieniu*: »podobieńftwo ... historyja« (1): Chooby to podobieńftwo a nie Hiſtoriá była [o *Lazarzu*]/ przedſłę [!]/ Stąd możemy baczyć/ że i przed fádnyim dniem/ duſzé ludzkie abo ſię na mękę abo na wefelé obracaia *MurzNT* 149 *marg*.

Zwroty: »dać (po)znać przez podobieńftwa, pod podobieńftwy; przez podobieńftwo [o *kim*] pokazowác« = *dare nosse in parabolis Vulg, PolAnt* (2:1;1): *Leop Luc* 8/10; Wamci dano znać táiemnice kroleſtwá Bożego/ ále inem tylko przez podobieńftwá/ áby widzac nie widzieli/ á flýzác nie rozumieli. *BibRadz Luc* 8/10; Przez podobieńftwo o dźieſiáci Pánnách/ y o tálentách/ pokázuie co fie ma dźiac ná fádzie z dobrymi y ze złými *WujNT przedm* 39, *Luc* 8/10.

»mowić przez podobieńftwa, pod podobieńftwem(-y); rzec (*a. uczynić rzecz*) przez podobieńftwo; powiedzieć podobieńftwem; przez podobieńftwa powiedziany« = *dicere per similitudinem, loqui in parabolis Vulg, PolAnt; dicere in parabolis PolAnt* [szyk zmienny] (8:2;3;1;1): *KromRozm II* ov; A gdy fie tluſzcza wielka fchodziła/ á z miáft kwápili fie do niego/ mowil pod podobieńftwem *Leop Luc* 8/4; á będzie fie obierał w gadkách przez podobieńftwá powiedzianých [in *aenigmatis parabolarum conversabitur*]. *BibRadz Eccli* 39/3, *Matth* 13/34, 22/1, *Luc* 8/4; Powiedzyał mu Pan

tymże podobieństwem/ iakoby rzekł: Tákžec fie też dzyeie rownie y tu w domu twoim *RejPos* [310]v, 62; *BudNT Mar* 12/1; *WujNT Matth* 13/3, 10, 13, 34, *Mar* 12/1, *Luc* 8/4.

»powiedzieć (a. powieść), (wy)rzec, mowić podobieństwo« [w tym: o czym (1), iż (1)] = *parabolas dicere a. loqui, dicere similitudinem PolAnt, Vulg; proverbium dicere PolAnt* [szyk zmienny] (21:9:3): *TarDuch B5v; MurzNT Matth* 13/24, *Luc* 18/9; *Leop 4.Esdr* 8/2, *Luc* 4/23; *BibRadz Matth* 13/24, 31, 33, *Luc* 18/1, 9, 21/29, *Ioann* 10/6; *RejPos* 4v, 67, 199; *BudNT Luc* 5/36, 14/7; Inŕze podobieństwo powiedział im/ mowiąc: Podobne ieŕt kroleŕstwo niebieŕkie źiárnu gorczyicznemu *WujNT Matth* 13/31, *Matth* 13/33, *Mar* 12/12, *Luc* 5/36, 6/39, 12/16 (16).

»podobieństwu przyrownać« (1): Komuŕ podobnym vczynimy kroleŕstwo Boŕe? ábo ktoremu podobieństwu przyrownamy ie [cui *parabolas comparabimus illud*]? *WujNT Mar* 4/30.

»podobieństw używać« (2): *CzechEp* 168; Czemu Pan podobieŕstw vŕywał. *WujNT Matth* 13 arg.

»wyłóżyć, wykładać, rozpowiedzieć podobieństwo; podobieństwo rozumie się (a. może się rozumieć); podobieŕstwa wykład, wyrozumienie« [w tym: czego (3), o czym (3) (o formie znaku)] = *explicare parabolom PolAnt; edissere parabolom Vulg* [szyk zmienny] (3:1:2;2:1:1): Gdzie Piotr odpowiedaiąc rzekł mu/ roŕpowieź nám podobieŕstwo to (*marg*) teto parabolę (-) *MurzNT Matth* 15/15, k. 96; *BibRadz Matth* 13/36; *BielKron* 71v; Wykład podobieŕstwá pŕzenice y kákolu z okazánim tego z oycow iŕ fię Christiáninowi dla wiáry nie godzi ni kogo przesládowác. *CzechEp* 35 *marg*; iŕ to podobieŕstwo kákolu rozumie fię o heretykach *CzechEp* 39, 35, 320; Wyłóŕz nám podobieŕstwo o kákolu roley. *WujNT Matth* 13/36, *Matth* 15/15.

Szeregi: »podobieństwo albo powieść« (1): PRzypowieŕci (*marg*) wł. podobieŕstwá/ álbo powieŕć. (-) Solomóná fyná Dawidowego krolá Izráelŕkiego. *BudBib Prov* 1/1.

»przypowieŕć a podobieństwo« (1): RZekł Pan Iezus ku niektórym [...] thę przypowieŕć á to podobieŕŕstwo *RejPos* 199.

β. *W Starym Testamencie i w tekstach do niego nawiązujących: figura, typ, zapowiedź, obraz symboliczny, symbol sensu biblijnego typicznego, w perspektywie prorockiej odnoszące się do rzeczywistości zrealizowanej w Nowym Testamencie (46) : Co [przybytek Starego Testamentu i odbywająca się w nim liturgia] było podobieŕstwem ná čás teráznieyŕzy: wedle ktorego dáry y krwáwe ofiáry ofiáruia ktore nie mogá ná funnieniu doŕkonáłym vczynić chwalce Bozego* *WujNT Hebr* 9/9; ŕkád go [*Abrahama*] też w podobieŕstwo wŕziął (*marg*) áby był figurá Christiúfá zábitego y zmartwychwŕtálego. (-). *WujNT Hebr* 11/19.

podobieństwo czego [o formie znaku] (4): A toć byŕá figurá onego báránká/ á toć było podobieŕstwo onego wyŕŕcia y onego błádenia po puŕzczy przodkow náŕznych. *RejPos* 141v, 232. Cf »pod podobieŕstwem wypisowác, napisany«, »podobieŕstwo cieniow i figur«.

podobieństwo czego [o sensie znaku] (11): *RejPs* 27 *marg*, 30v, 34, 34v *marg*, 70 *marg*, 74 *marg*, 81 *marg*; *RejAp* 87v; A toć byŕy figurý/ á toć byŕy ty podobieŕstwá tey ŕwiętey krwi Páná náŕzego/ kthora miáŕá hoynie być wylaná dla zbáwienia náŕzego *RejPos* 103v; Zmartwychwŕtánia podobieŕstwá. *KuczBKat* 90 *marg*; Dwoie podobieŕŕstwo pánieŕstwá nienáruŕzone⁸⁰ P. Máryey. *LatHar* 399 *marg*.

podobieństwo czego [= w jakim tekŕcie zawarte] (1): *BibRadz* I 121 cf »cienie i podobieŕstwa«.

podobieństwo o czym [o sensie znaku] (2): *RejPs* Ff3; Podobieństwá s Prorokow o iedyności Boŝtwá we trzech perfonách. *RejPos* 149v *marg.*

Ze zdaniem przydawkowym (1): vważ tu łobie káždy krześciáńŝki człowiecze/ tę figurę á to podobieństwo/ iż też thy pielgrzymuiefz/ á pielgrzymowanie twoie dziŝzeyŝzego [!] wieku twego/ iefz podobne ku pielgrzymowaniu onych ŝydow/ ktorzy wyŝedŝy z Egiptu/ chodzili po puŝczy/ oczekawáiąc pociefzenia od Páná ŝwego. *RejPos* 141.

W połączeniach szeregowych (6): iż wŝyŝcy pogłupieli/ á nie mogli ŝie obaczýc co ŝie z nimi działo/ chocia y mieli y znáki/ y podobieŝthwá/ y proroctwá z dawná o tym ŝwoie. *RejPos* 37v, 148v, 150v; ták dŝugo Bog przez Moyŝezá y Proroki obietnicámi/ figurámi/ podobieŝtwy/ y zwierzchnym naboŝeŝtstwem zábáwiał [...] lud on Izráelŝki/ poki wiará y nádzieá lepŝzych rzeczy nie przyŝŝá *CzechRozm* 92, 91; *CzechEp* 220.

Fraza: »podobieństwo ŝciąga ŝię« (2): ále duch ŝwięty pod figurá Sálomoná wŝytki ŝłowá iego obrocił ná Kryŝtuŝá iáko ŝie miał ŝwiátu obiáwić/ [...] y inego wiele podobieŝŝwá [!] ktore ŝie wŝánie ŝciąga ná Kryŝtuŝá. *RejPs* 104v; *RejPos* 47.

Zwroty: »pod podobieŝtwy nazywáć« (1): vkazuie to ŝe go ták Nazáreyczykiem zwáć miano/ iáko go przed tym zdáleká pod podobieŝtwy Prorocy názywáli. *CzechRozm* 144v.

»pod podobieŝtwy(-em) opisowáć (a. wypisowáć), pokazowáć, napisany, powiedziany« (2:2:1:1): Pod podobieŝtstwem koŝciolá onego/ chwałę y wielmoŝność koŝciolá prawdziwego wypifuie. *BibRadz Agg 2 arg*; Y nas też wedle onego/ co Bog przedtym przez nie pod figurámi y podobieŝtwy pokázowál/ ŝýc náuczył y rokázál. *CzechRozm* 70v, 144v, 252v; *CzechEp* 287, 366.

»podobieŝtwa powiedáć« (2): *RejPs* 81; Iŝ oto pánienká pocŝnie y porodzi ŝyná/ ktorego przezwiŝko będzye Emánuee/ to iefz/ Pan Bog z námi/ y ine podobieŝtwa o tym opowiedáiąc. *RejPos* 271.

»rozumieć pod podobieŝtstwem; podobieŝtwa rozumieć dawały« (2;1): chociaŝ to Apoŝtoł rozumiał pod podobieŝtstwem o Kryŝtuŝie. *BibRadz* I 301a *marg*, I 461a *marg*; *RejPos* 153v.

»znamionowáć przez podobieŝtwa« (1): Iuŝch vypyŝchą yako prorocy uypyŝaly ymyá to znamyonuyácz ye przeŝ podobieŝtwa *PatKaz III* 125.

Wyrażenia: »podobieństwo cieniow i figur« (2): A iż nie pierwey Bog okazał byŝ tey łáŝki/ áni też zárás podál prawdy/ bes podobieŝtww nie iákich cíniow y figur *CzechRozm* 93v, 94.

»podobieŝtwa rzeczy przyszŝych« (1): A iż Szábát y ceremonie inŝe/ byŝy zwierzchnym tylko podobieŝtstwem rzeczy przyŝŝych/ lepŝzych y doŝkonálŝych/ y miály w łobie cieŝ dobr przyŝŝych á nie rzecz łámę cáłą y gruntowná *CzechRozm* 71v.

»podobieŝtwa rzeczy zwierzchnych, zwierzchowne« [*ŝyŝk 1:1*] (1:1): przeto dáł byŝ Bog zakon on piŝány przez Moyŝezá/ iáko przez dziecinnego wodzá y opiekuná. [...] pod podobieŝtwy rzeczy zwierzchnych/ figur/ y cíniow *CzechRozm* 94, 71v.

Szeregi: »cienie i podobieŝtwa« (1): A potrzebá báczyć w cíniow y w podobieŝtwaŝch tey hiŝtoryey/ Iŝ iáko Iozue w wiodł lud on Boŝy do ŝiemie obiecáney/ Ták Iezus Kryŝtus w wiedzy nas do wieczne⁸⁰ błogóŝłáwieŝtwa *BibRadz* I 121. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»figura a (i, abo) podobieństwo« [szyk 7:1] (8): A nie tylko figury ábo podobieństwá nám o tey przyłzey [!] wodzye rozumieć dawály/ ále y Prorocy iáwnie powiedáli. *RejPos* 153v, 47, 103v, 141, 141v, 232. Cf »pod figurą i podobieństwem«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»obietnice i podobieństwa« (1): Piłmá iest o tym dofyć y w nowym y w łtárym tełtámenćie. Ondźie w obietnicách y w rozmaitych podobieńłtwách zwierzchownego Pánowánia *CzechRozm* 176v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»pisma i podobieństwa« (2): bo by nam były tego piłmá y ine podobieńłtwá nie podpárły/ pewnie żeby o nim iáko y o innym człowiecze prółtym káždy rozumieć mogł. *RejPos* 3, 271. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»podobieństwo a przepowiedanie« (1): A ták s tego podobieńłtwá rozlicznego/ á s tego dziwnego przepowiedánia Prorockiego iuż możemy rozumieć/ iż tho iest ten Krol/ iż to iest ten Zbáwiciel/ ktory łie nam vkazał *RejPos* 3v.

Wyrażenie przyimkowe: »pod podobieństwem(-y)« [w tym: kogo, czego (o formie znaku) (3)] (10): co w zakonie onym/ pod nieiákimi podobieńłtwy/ figurámi y ćienmi było przeznáczono/ że też on zakon włtác y zniłzczyć miał *CzechRozm* 91, 94, 252v. Cf »pod podobieńłtwy nazywác«, »pod podobieńłtwy opisowác«.

~ Szeregi: »z daleka, pod podobieństwem« (2): ktory [*Izajasz*] z dáleká rzecz tę pod podobieńłtwem nieiákim/ iáko wiele inłzych rzeczy/ pokázował *CzechRozm* 144v, 144v.

»pod figurą i podobieństwem« (2): *CzechRozm* 70v; W ktory [*psalm*] gdy kto weyźrzy iáko iest o Iezuśie Chriłtuśie/ pod figurą y podobieńłtwem Dawidá/ y krolełtwá iego/ ktore miał od Bogá/ nápiłány *CzechEp* 287. ~

γ. Zagadka (1) :

Zwrot: »przełóżyć podobieństwo« (1): Połłanem ielth ábychći okazał trzy rzeczy/ á przełóżyłći trzy podobieńłtwá [*tres similitudines proponere coram te*]. *BibRadz* 4.Esdr 4/3.

F. *Fragmentaryczne wrażenie pozwalające snuć różne przypuszczenia, wyciągać różne wnioski co do całości, także tej, która ma lub może być zrealizowana w przyszłości; oznaka, objaw, ślad, poszlaka; zapowiedź, przeczucie, przypuszczenie (33) :*

Zwroty: »ukazowác [jakie] podobieństwo po sobie« = *dawać sobą przykład* (1): A nie vkázuy iey żadnego nietrefnego podobieńłtwá po łobie. (*marg*) Zły przykład złego czyni. (–) *RejZwierc* 34v.

»znać z podobieństwa« = *przypuszczać, domyślać się* (1): Zda mi łie że to prawda włzytko Czo wiałtuiefz Y łam znam z podobieńłtwá iż łnadz nie kuńłztuiefz *RejJóz* K8v.

a. *Powierzchowne, fałszywe wrażenie, pozór, złudzenie; pretekst (11) :* Bowiem kto łie mniłániem nie rozumem rzádzi/ Báwiąc łie podobyenłtwy/ ten pewnie zábłádzi. *RejWiz* 112v; Wádá iż człowiek podobieńłtwu wiele wierzy. *RejZwierc* B, [78²] [2 r.]; *SarnStat* 1014.

W *przeciwstawieniu*: »prawda ... podobieństwo« (1): Abowiem włzytkie łpołoby łpráwiedliwółci/ ktore máią łłudzy Boży w prawdźie/ mogą też mieć y łłudzy diabelłcy w podobieńłtwie. *CzechEp* 38.

Zwroty: »podobieństwem [czego] się omylać, oszukany« (1:1): bo nigdy ludzie nie obieráią złego thą myłłá/ áby złe było/ ále łie podobieńłtwem dobrego omyłłáią/ máiącz to zá dobre/ co łie niczemu nie godzi. *GórnDworz* Ff3v; *KuczbKat* 250.

»z podobieństwa (po)sądzić« [szyk zmienny] (2): Ia ciebie z podobieństwá/ Pánie/ nie chcę sádzic/
Ale to śmieie rzekę/ tobie się chce rządzić. *Prot Dv; RejPos 172v.*

Wyrażenie: »fałszywe [czego] podobieństwo« (1): Bo gdyż częstokroć występki nieiákie wczciwości
podobieństwo máią/ tedy ítrzedz tego potrzebá/ żeby ínadź Chrześcijanie fałszywym Małżeństwá
podobieństwem ószukáni/ dułze íwey ízkárádá y mierzioná cielefná plugáwością niezmaáli.
KuczbKat 250.

Szereg: »podobieństwa a początki« (1): iż chociay drugi iuz náfádzi ná co złe⁸⁰ vmyfl y ípráwy
fwoie/ y iuzbyś go bępiecznie mogł pofádzic z onych podobieństw á z onych początkow íego. *RejPos 172v.*

Wyrażenie przyimkowe: »na podobieństwo« = *na pozór, pozornie* (1): Kryłtyernus tym imieniem
pierwłzy Duńłki krol Norweyłki y Swiecki/ Ten miał dwu íynu Ianá y Frydrychá/ po ímierci
oycá wybran był Ian ná íego mieyłce/ ten walczył z Szwey o niepołufność/ włzakże íe ták ná
podobieństwo zyednali. *BielKron 199.*

b. *W konstrukcjach modalnych oznaczających minimalną ilość czegoś: choćby, nawet, ani trochę [w tym: czego (13)] (20) :*

podobieństwo ku czemu (1): A tego záś/ żeby [Jezus] był z náíenia IOzeffowego žádney nigdzie
zmiánki áni íákiego podobieństwá ku tákíemu mniemániu nie czyni *CzechRozm 160.*

W połączeniach z określeniem intensywności [w tym: jakie (8), na(j)mniejsze (2), wszel(a)kie (2)] (12):
RejPs 220; Tákże y ini gdy íákie podobieństwo głodu ábo wciłku íákiego/ prze wielką łuchość ábo
mokrość/ nam íe okázuie/ tedy dopirko domine rex włzyłcy wołamy. Abo iż też íákie podobieństwo
gwałtu ábo íákiej walki/ toż dopirko krzyczymy á wołamy do niego *RejPos 252;* chociayby thez
ná cię przyłzedł íáki przełtrách álbo podobieństwo íákiej ímierci twoiey/ nie lękay íe nic *RejPos 257v;*
RejZwierc 85,134v; *CzechRozm 197;* *NiemObr 94, 145;* Od włzelákiego podobieństwá złości
się powściągáyacie. *WujNT 1.Thess 5/22.* Cf »nie *x* ani jakie namniejsze podobieństwo *x a.* ku *x*«.

W połączeniach z partykułami przyzwolonymi [w tym: i (6), i leda (1), też (1), też i (1)] (10): *RejPos 244v;*
RejZwierc 87v; gdzie íe nam y od lámeo podobieństwá złey ktorey rzeczy włtrzymawác każá.
CzechRozm 253; niewiem kędy to X. K. wyczytał: y z íáką śmiáłościá/ tákíe rzeczy píłze/ y twierdzi/
ktorych y podobieństwá naymnieyłzego w píłmie ś. nie máłz *NiemObr 145;* Smiertelna myłł/ nie
może [...] Y podobieństwem Boże/ Dośiádz/ íáka twa chwałá *GrabowSet N4v.* Cf »nie tylko *x ...*
ale i podobieństwo *x*«.

W dwuczłonowych strukturach zdaniowych [w drugim członie występuje powtórzenie wyrazu z pierwszego lub jego zaimek anaforyczny, synonim, omówienie]:

~ *Połączenia:* »nie *x*, ani jakie *a.* namniejsze podobieństwo *x a.* ku *x*« (2): czemułz tego nigdziey
píłmo ś. nie włpomina/ áni nammeyłze⁸⁰ podobieństwá/ mniemánia tákíego czyni? *CzechRozm 152,*
160.

»nie tylko *x ...* ale (też) i (*a.* ale (*i*) leda) podobieństwo *x*« (5): iuz nie tylko vrázenia íe boiłz
ále y podobieństwá/ gdy kto z ręká álbo s czym inłzym obroci íe do ciebie w the ítronę gdzie boli.
RejZwierc 79v; Abowiem znaydziesz tákich wiele/ iż nie tylko lámeo ítráchu ále y ledá íákiego
podobieństwá íego tedy íe iuz lękáią *RejZwierc 85, 79v, 134v;* *SkarŻyw 317.*

Szeregi: »podobieństwo a barwa« (1): iż nietylko fię grzechu/ ále tefz y podobieńftwá á bárwy iego oftroźnie/ wedle Apoštoła/ wiárował. *SkarŻyw* 317.

»i znak a(l)bo podobieństwo« (2): A obiéránié y podnośzenié Wielkiego Kśiętwa Litewkiego/ które przedtym ołobné bywáło w Litwie/ áby iuz ták wítało: żeby y znak żaden álbo podobieńftwá nápotym nie było *SarnStat* 1011, 1020. ~

G. *Wyrażenia przyimkowe w znac. 'na przykład' (2)* :

»jako ku podobieństwu« (1): Ociec dáie *Effe* álbo żywot Synowi/ nie inák iedno iáko owo ku podobieńftwu fwiécá fwiécę zápala. *SarnUzn* H3.

»na podobieństwo jakoby« (1): iż tu Pan był wezwan w dom iednego Fáyryzáykiego Przełożonego: ná podobieńftwo/ iákoby po thy czáfy náłze do ktorego przełożonego Zakonnego. *RejPos* 225.

II. *Od znac. 'prawdopodobny, możliwy': prawdopodobieństwo, możliwość; probabilitas Mącz, Cn; possibilitas JanStat, Cn; potestas adipiscendi, similitudo veri Cn (70) : RejJóz* I4; *Mącz* 323d; *Gdj* wślyżeli oni fwięci ludzye/ iż o tym Betleem Prorok z dawná opowiedał/ odnieśli fie od onego mieycá/ w którym go było więcey náleść przyftało/ á puścili fie do onego bláhego miáłteczká/ więcey wierząc słowom Prorockim/ niż podobieńftwu. *RejPos* [36], [36]v *margin*, 270v; *Próżno* morzem nie pływamy: *Próżno* w bitwach nie bywamy: *Vgodzi* niezczęście wżędzie/ *Choć* podobieńftwá nie będzie. *KochTr* 17; *GórnRozm* G2.

W funkcji równoważnika zdania lub w zdaniu »(to) (jest) podobieństwo« = jest prawdopodobne; veri simile est Modrz, Cn; fieri potest Mącz; fortasse Modrz; cadit in rerum naturam, possibile a. probabile est, proxime vero accedit, veritati proximum, vero simile est a. videtur, vero propius est Cn ([szyk zmienny] 37): LibLeg 10/92v; *KochSat* B3; *Fieri potest*, *Może to być/ Yeft* podobieńftwo. *Mącz* 128b.

~ *podobieństwo czego* (1): *Vważayże* tu Chriśtyáński czytelniku/ iefli to iefł naymnieyże podobieńftwo/ w tym pomieźánym porządku/ włafney wokácyey [*tj. wybory na papiestwo włáściwego człowieka*]. *NiemObr* 66.

cum inf (1): bo gdzie podobieńftwo Więtszą wćiwość náleść/ więtże powoleńftwo *KochEpit* A4.

cum D cum inf (2): *RejRozm* 402; *S* ták wielkiew máćice podobieńftwo *Perłom* wielkim być. *BielKron* 446.

Ze zdaniem dopełnieniowym [iż, że (26), po przeczeniu: aby, żeby (2); bezspójnikowo (2)] (30): KromRozm II 14; *BielKron* 286; áni też to iefł podobieńftwo/ żeby mógł być bárzo młodym ten káždy/ kto ták wiele vmieć ma rzeczy. *GórnDworz* Kk3, G5, H2v, R6, Ddv, Kk, Kk4; *RejPos* 161v; *BudBib I* 43d *margin*, I 219; *Za* co iáką łáfkę odniofę/ niewiem/ ále wielkie podobieńftwo nie inákfzą/ iedno iáką y przed tem tákowi odnáłáli. *BudNT przedm* d2, *przedm* b5v, b6, b6v, Ii8v, Kk5v, Kk8; *ModrzBaz* 1v, 97; *SkarJedn* 384; *SkarŻyw* 242, 245, 408; *KochCz* Bv; *KochWr* 24; *Lecz* iákim fpośobem to żegnánie było/ pímo nie wśpomina: ále podobieńftwo iż ie żegnał známieniem krzyżá *S. WujNT* 297, *przedm* 12, s. 204. ~

W połączeniach z określeniem intensywności [w tym: wielkie (więtsze) (22), (naj)mniej (3)] (25): RejRozm 402; *KromRozm III* L5v; *Przytym* mieście iefłth grob/ zową s. *Aureliey/ nád* brzegiem rzeki/ ále więtże podobieńftwo że tho iefł grob pogáńki/ zacnego iákiego *Rzymiániná* z domu *Aurelianow* *BielKron* 286; *GórnDworz* G5, H2v, R6, Ddv, Kk [2 r.]; *RejPos* 161v, [310]v; *RejZwierc*

45; *BudBib* I 219; *BudNT przedm* b6v, d2, li8v, Kk5v, Kk8; *ModrzBaz* 97; *SkarJedn* 384; *SkarŻyw* 242, 245, 408; *NiemObr* 66.

W przeciwstawieniu: »prawda ... podobieństwo« (1): Każdy wierny ma więcej iść przy prawdzie niż przy podobieństwie *RejPos* [36]v *marg.*

Frazy: »co za podobieństwo [żeby]« = *jak to możliwe, to niemożliwe* (1): Ale co za podobieństwo żeby się we wszystkich księgach piśarze omylili? *BudNT* li8v.

»jako podobieństwo jest« [*w tym: tego* (2), *do tego* (1)] = (*ut*) *verisimile est, verisimiliter* *JanStat* (5): IZ każde pobieranie/ które bywa za prawem cudzym albo obojawnym/ pośpolitą wolność/ iako do tego podobieństwo iest/ obrażićby musiało *SarnStat* 396, 538, 902, 904, 938.

»nie jest pewne [na kogo] podobieństwo« (1): Nie wiem co czynić: gdyż bydłce tory Nie dochodzą do progę Złódzieyskiej obory. Nie iest pewne ná tego łotrą podobieństwo: Musi być iż ten zdrayca vmie czárnoksięstwo. *KlonWor* 22.

Zwroty: »[u kogo] podobieństwo mieć [czego]« = *być podejrzanym* (1): chocia y ty wiedzyesz poczciwy żywot wedle zakonu swoiego/ á iuz v światá mnieyże podobieństwo maż grzechow swoich/ niżli tá iawnogrzefznica *RejPos* [310]v.

»mieć podobieństwo po sobie [iżby]« = *to, co kogoś dotyczy, jest prawdopodobne* (1): Máya po prawdzye Ruś y Grekowie wielkye podobieństwo po sobye/ iżby v nich myał być koścyół/ z tych znakow ktore rozbiramy. *KromRozm III* L5v.

Wyrażenia: »rzecz do podobieństwa nieprzystojna« (1): które/ by nam wyliczać przyšlo/ przydawły do tego leżiorá y rzeczki/ ná których stówów iest tak wielé/ rzecz do podobieństwa nigdy nieprzyftoyna będzie. *Oczko* 7v.

»podobieństwo rozumu« (3): *RejPos* 231v, 341; *POdobieństwo to rozumu vkázuie* [*Possibilitas hoc dictat rationis* *JanStat* 491]/ áby Sędziowie w spráwówaniu swych sądów mieli pewné své služby. *SarnStat* 787.

»podobieństwo do wiary« (1): Oni mu vwierzywły/ bo były wielkie podobieństwa do wiary/ wczynili go wnet Stároftą *RejZwierc* 45.

Wyrażenia przyimkowe: »ku podobieństwu« = *możliwe* (1): Poiedli [*Wandalowie*] kráiny Pomorskie/ Sáfkie/ Prufkie/ y nád Wiłłą obá brzegi/ przyzedły z Dálmácyey. Piżą drudzy od rzeki Tánáis/ á to ku podobieństwu więcej/ bo tych Niemcow nie mogło tak wiele być w tych kráinach *BielKron* 159.

»na podobieństwo« = *w przybliżeniu* (3): [A gdzie sprawy dostatecznej, co by spust którego stawu czynił, nie dano, tedy długość i szerokość ich opisawszy, musiały się na podobieństwo szacować, kładąc na jedno staję karpi dwie kopie *LustrWpol* I 124.]

~ *cum nm* = *około* (3): [Grochu nie wiązanego bróg 1, na podobieństwo będzie z niego kor. 6. *LustrRus* 103, 165, 266, 267, 279.]

~ *Połączenia:* »na podobieństwo jako« (1): A tych czo iedli było ná podobieństwo iako czterzy tyfiące. *RejPos* 182v.

»na podobieństwo około« (2): wzyela mv skalyethi pyenyadze zmyefcheczkyem, kthorich belo Napodobyensthwo okolo syedmy wyardunk *LibMal* 1552/ 169v, 1552/167v. ~~

»nad podobieństwo« = *wbrew prawdopodobieństwu* (7): [Bóg] takie nam Cieplice podał: które nad podobieństwo z ziemi wytryfnąwszy/ bärzo pożyteczné á nigdy nieodmienné uczynił. *Oczko* 2v.

~ *nad podobieństwo kogo* [= *nie tak, jak jest normalnie u ludzi*] (1): A tá święta obietnicá iego iuż też znaczyła/ iż to święte pokolenie tylko s łámej niewiáfty być miało/ nad podobieństwo inego pokolenia y inego narodu ludzkiego. *RejPos* 101v.

Z przymiotnikiem lub rzeczownikiem odprzymiotnikowym: wyjątkowo, wyjątkowy (4): Nad podobieństwo wielkość vpádlá wod. *BibRadz* I 4d *marg*; Hetman kiedyś obieżdżając wojsko/ przyjechał nad brod ná [*lege: nad*] podobieństwo głęboki *Górndworz* Q4; *CzechRozm* 139. *Cf Wyrażenie.*

Wyrażenie: »nad wszelakie podobieństwo« (1): Seruetus Hiszpan/ człowiek nad wszelakie podobieństwo bezbożny/ o którym pisał/ iż lię dla tego tylko národził/ áby nie sam był nałprońniejszy y napługąwszy *Lutherus ReszPrz* 79.

Szereg: »nad miarę i nad podobieństwo« (1): Hyperbole, Latine superlatio vel superiectio, Przeyęcie/ przewżęcie [*lege: przewzięcie*] gdy przeymujemy rzecz słowy nad miarę y nad podobieństwo *Mącz* 160d. ~

Synonimy: **I.1.** analogija, figura, kształt, obraz, przyrównanie, wyobrażenie; **2.A.** forma, kształt, postać; **b.** obraz, zamię, widzenie; **C.** obraz, wyobrażenie; **α., β.** wizerunk; **E.** wyobrażenie, znak; **e.** alegoryja, figura, porównanie, przyrównanie, znamionowanie; **α.** powieść, przypowieść, przyrównanie, sentencyja; **γ.** gadka, zagadka.

Cf **NIEPODOBIENSTWO, PODOBA, PODOBNOŚĆ**